

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

февруари 2020 година
Штип

Број 247, 3 февруари 2020 година

СОДРЖИНА

РЕФЕРАТ ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ СЕНЗОРНА И АНАЛИТИЧКА ЕВАЛУАЦИЈА НА ВИНО НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	3
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „ХИРУРШКА ПРОПЕДЕВТИКА“ ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р АНДРЕЈА АРСОВСКИ, ДОЦ. Д-Р КОНСТАНТИН МИТЕВ, ДОЦ. Д-Р АЛЕКСАНДАР МИТЕВСКИ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	24
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „ПРИМЕНА НА МЕТОДИ И ТЕХНИКИ ВО СИСТЕМИ“ ОД АВТОР ПРОФ. Д-Р ЕЛИЗАБЕТА МИТРЕВА, ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	27
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО „МАКЕДОНЦИТЕ ВО РАМКИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ“ ОД АВТОРИТЕ ДОЦ. Д-Р ВЕРИЦА ЈОСИМОВСКА И ПРОФ. Д-Р ТОДОР ЧЕПРЕГАНОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	31
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО „МАКЕДОНЦИТЕ ВО РАМКИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ“ ОД АВТОРИТЕ ДОЦ. Д-Р ВЕРИЦА ЈОСИМОВСКА И ПРОФ. Д-Р ТОДОР ЧЕПРЕГАНОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	34
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „ПРАКТИКУМ ПО КЛИНИЧКА КАРИОЛОГИЈА - 2“ ОД АВТОРИТЕ ДОЦЕНТ Д-Р НАТАША ЛОНГУРОВА, РЕДОВЕН ПРОФЕСОР Д-Р ИВОНА КОВАЧЕВСКА, АСИСТЕНТ Д-Р САНДРА АТАНАСОВА, АСИСТЕНТ Д-Р ВЕРИЦА ТОНЕВА СТОЈМЕНОВ И Д-Р НАТАША АРСОВА ОД ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	36
РЕЦЕНЗИЈА НА ДОКТОРСКИОТ ТРУД СО НАСЛОВ „МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈОТ НА ТУРИЗМОТ ВО РЕГИОНОТ НА ПРИЗРЕН ВО РЕПУБЛИКА КОСОВО ОД КАНДИДАТОТ М-Р НАСЕР БРЕСА, НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	39

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Уредник на издавачка продукција: проф. д-р Лилјана Колева Гудева

Главен и одговорен уредник: проф. д-р Блажо Боев

Уредници: проф. д-р Мишко Џидров, м-р Ристо Костуранов

Техничко уредување: м-р Влатко Јовановски

Лектор: Весна Кожинкова

Печати: Печатница „2- Август“ - Штип

ISSN: 1857- 8497

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊАЗА НАСТАВНО-
НАУЧНАТА ОБЛАСТ СЕНЗОРНА И АНАЛИТИЧКА ЕВАЛУАЦИЈА НА ВИНО НА
ЗЕМЈОДЕЛСКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 1302-233/7 од 19.12.2019 година донесена на 172^{та} седница на Наставно-научниот совет на Земјоделски факултет, одржана на 18.12.2019 година, определени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на еден наставник во сите звања во наставно-научната област *Сензорна и аналитичка евалуација на вино* на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, во состав:

1. проф. д-р Марина Стефова, редовен професор на Природно-математичкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, наставно-научна област *Аналитичка хемија и наставна хемија*, претседател,
2. проф. д-р Боримир Војноски, редовен професор во пензија на Земјоделски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, наставно-научна област *Винарство*, член и
3. проф. д-р Виолета Димовска, редовен професор на Земјоделски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, наставно-научна област *Лозарство*, член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ од 20.11.2019 година и во предвидениот рок се пријави:

д-р Виолета Иванова Петропулос, вонреден професор во наставно-научната област *Сензорна и аналитичка евалуација на вино*, вработена на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на приложената документација од кандидатот, чест ни е на Наставно - научниот совет на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

д-р Виолета Иванова-Петропулос е родена на 22.8.1978 година во Скопје, каде што завршува основно и средно образование со континуиран одличен успех. Во учебната 1997/98 година се запишува на Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, а дипломира во април 2002 година со среден успех 8,76 стекнувајќи се со звање **дипломиран професор по хемија**. Во учебната 2002/03 година запишува постдипломски студии на Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. По положување на испитите (просечен успех 9,83), на 5.5.2006 година успешно го одбранува својот магистерски труд на тема *Разработка на методи за определување на резидуални мономери ослободени од забарски пломби и лекови во биолошки флуиди со високоефикасна течна хроматографија* и се здобива со титула **магистер на хемиски науки**. На Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје на 15.10.2009 година ја одбранува докторската дисертација со наслов *Разработка на методи за идентификација и квантификација на фенолни супстанции во вино и грозје со примена на спектрофотометрија, течна хроматографија и масена спектрометрија* под менторство на проф. д-р Марина Стефова и се здобива со титулата **доктор на хемиски науки**.

Од 1 јули 2005 година е ангажирана како асистент на Одделот за винарство при Земјоделскиот институт во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, каде што е активно вклучена во реализација на научноистражувачката и апликативната дејност на Институтот. Одговорна е за аналитичка евалуација на вино со примена на инструментални методи (течна и гасна хроматографија, спектрофотометрија). Учествува и во анализирање на вина наменети за извоз и следење на нивниот квалитет со примена на интернационални стандардни методи според OIV (Интернационална организација за лози и вино). Како менаџер за квалитет активно е вклучена во имплементацијата на стандардите за квалитет согласно стандардот ISO 17025 и акредитација на методите за контрола на квалитет во Лабораторијата за вино при Земјоделскиот институт, Скопје. Од 1.10.2010 год. е вработена како доцент на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, а од 27.5.2015 год. е избрана во звањето вонреден професор на истиот факултет.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање редовен професор

- 1. Вонреден професор од наставно-научната област во која се избира.** Со Одлука бр. 1302-137/3, Наставно-научниот совет на Земјоделскиот факултет, УГД -Штип на својата седница одржана на 27.5.2015 година ја избира д-р Виолета Иванова Петропулос за наставник во звањето вонреден професор за наставно-научната област *Сензорна и аналитичка евалуација на вино* на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.
- 2. Објавени најмалку пет рецензирани научни труда во референтна научна публикација во последните пет години пред објавување на огласот за избор.**

Во изборниот период од 5 години, кандидатката има објавено 17 научни труда во соодветната област во меѓународни научни списанија со импакт фактор:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Импакт фактор
1.	Covacia E., Senila M., Leopold L. F., Orlahe N.-K., Cobzaca C., Ivanova-Petropulos V. , Balabanova B., Cadar O., Becze A., Ponta M., Mot A.M., Frentiu T.	Characterization of <i>Lycium barbarum</i> L. berry cultivated in North Macedonia – a chemometric approach.	<i>Journal of Berry Research</i> (2019), accepted for publication.	2,379
2.	Causon T., Ivanova-Petropulos V. , Petruseva D., Hann S.	Fingerprinting of traditionally produced red wines using liquid chromatography combined with drift tube ion mobility-mass spectrometry.	<i>Analytica Chimica Acta</i> , 1052,179-189, (2019).	5,256
3.	Ricci A., Teslic N. Ivanova-Petropulos V. , Parpinello G.P., Versari A.	Fast analysis of total polyphenol content and antioxidant activity in wines and oenological tannins using a flow injection system with tandem diode array and electrochemical detections	<i>Food Analytical Methods</i> , 12 (2), 347-354, (2019).	2,413

4.	Ivanova-Petropulos V. , Neceva Z., Sándor V., Makszin L., Deutsch-Nagy L., Berkics B., Stafilov T., Kilar E.	Fast determination of lactic, succinic, malic, tartaric, shikimic, and citric acids in red Vranec wines by CZE-ESI-QTOF-MS.	<i>Electrophoresis</i> , 39 (13), 1597-1605, (2018).	2,754
5.	Fogarasi E., Croitoru M. D., Fülöp I., Faliboga L., Vlase L., Jung A., Hohmann J., Balabanova B., Ivanova-Petropulos V. , Mitrev S., Muntean D.-L.	Chemical properties of several red wines available on Romanian and also on the international market.	<i>Farmacia</i> , 66 (2), 309-315, (2018).	1,527
6.	Lelova Z., Ivanova-Petropulos V. , Masar M., Lisjak K.	Optimization and validation of a new capillary electrophoresis method with conductivity detection for determination of small anions in red wines.	<i>Food Analytical Methods</i> , 11, 1457-1466, (2018).	2,413
7.	Raičević D., Božinović Z., Petkov M., Ivanova-Petropulos V. , Kodžulović V., Mugoša M., Šučur S., Maraš V.	Polyphenolic content and sensory profile of Montenegrin Vranac wines produced with different oenological products and maceration.	<i>Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering</i> , 36 (2), 229-238, (2017).	0,391
8.	Tasev K., Ivanova-Petropulos V. , Stefova M.	Ultra-performance liquid chromatography-triple quadruple mass spectrometry (UPLC-TQ/MS) for evaluation of biogenic amines in wine.	<i>Food Analytical Methods</i> , 10 (12), 4038-4048, (2017).	2,245
9.	Ivanova-Petropulos V. , Balabanova B., Bogeve E., Frentiu T., Ponta M., Senila M., Gulaboski R., Irimie F.D.	Rapid determination of trace elements in Macedonian grape brandies for their characterization and safety evaluation.	<i>Food Analytical Methods</i> , 10 (2), 459-468, (2017).	2,167
10.	Ivanova-Petropulos V. , Durakova S., Ricci A., Parpinello G. P., Versari A.	Extraction and evaluation of natural occurring bioactive compounds and change in antioxidant activity during red winemaking.	<i>Journal of Food Science and Technology</i> , 53 (6), 2634-2643, (2016).	2,20
11.	Tasev K., Ivanova-Petropulos V. , Stefova M.	Optimization and validation of a derivatization method for analysis of biogenic amines in wines using RP-HPLC-DAD.	<i>Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering</i> , 35(1), 19-28, (2016).	0,676
12.	Ivanova-Petropulos V. , Balabanova B., Mitrev S., Nedelkovski D., Dimovska V., Gulaboski R.	Optimization and validation of a microwave digestion method for multi-element characterization of Vranec wines.	<i>Food Analytical Methods</i> , 9 (1), 48-60, (2016).	1,956

13.	Tasev K., Stefova M., Ivanova-Petropulos V.	HPLC method validation and application for organic acid analysis in wine after solid-phase extraction.	<i>Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering</i> , 35(2), 225-233, (2016)	0,676
14.	Ivanova-Petropulos V. , Mitrev S., Stafilov T., Markova Ruzdik N., Leitner E., Lankmayr E., Siegmund B.	Characterisation of traditional Macedonian edible oils by their fatty acid composition and their volatile compounds.	<i>Food Research International</i> , 77(3), 506-514, (2015).	2,818
15.	Ivanova-Petropulos V. , Ricci A., Nedelkovski D., Dimovska V., Parpinello G. P., Versari A.	Targeted analysis of bioactive phenolic compounds and antioxidant activity of Macedonian red wines.	<i>Food Chemistry</i> , 171, 412-420, (2015).	3,259
16.	Ivanova-Petropulos V. , Hermosín-Gutiérrez I., Boros B., Stefova M., Stafilov T., Vojnoski B., Dörnyei Á., Kilár, F.	Phenolic compounds and antioxidant activity of Macedonian red wines.	<i>Journal of Food Composition and Analysis</i> , 52, 1-41, (2015).	2,259
17.	Ivanova-Petropulos V. , Jakobová S., Nedelkovski D., Pavlík V., Balážová Ž., Hegedűs O.	Determination of Pb and Cd in Macedonian wines by electrothermal atomic absorption spectrometry (ETAAS).	<i>Food Analytical Methods</i> , 8 (8), 1947-1952, (2015).	1,812

Кандидатката има објавени трудови во соодветната област во меѓународни научни списанија без импакт фактор:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Година на излегување на списанието
1.	Naceva Z., Ivanova-Petropulos V. http://eprints.ugd.edu.mk/17082/	Chemical composition of red Vranec wines from different locations.	<i>Yearbook of Faculty of Agriculture XIV</i> , 21-29, (2016).	Од 2001 год.
2.	Dimovska V., Ilieva F., Ivanova-Petropulos V. , Sofijanovska E., Naceva Z.	<i>Characteristics of tempranillo grape variety (Vitis vinifera L.), grown in Tikveš's vineyard.</i>	<i>Science & Technologies</i> , 5 (6), 195-199, (2015).	
3.	Balabanova B., Mitrev S., Ivanova-Petropulos V. , Gulaboski R.	<i>Isotopic lead measurements in wine and edible oil using inductively coupled plasma with mass spectrometry.</i>	<i>Yearbook, Faculty of Agriculture</i> , 13, 99-112, (2015).	Од 2001 год.
4.	Balabanova, B., Boev B., Mitrev S., Ivanova-Petropulos V.	<i>Method for determination of 35 elements content in various samples with application of microwave digestion and inductively coupled plasma with mass spectrometry (ICP-MS).</i>	<i>Yearbook, Faculty of Agriculture</i> , 13, 59-68, (2015).	Од 2001 год.

5.	Ivanova-Petropulos V. , Petruševa D., Mitrev S.	<i>Methods for determination of SO₂ and reducing sugars in wines and alcoholic beverages.</i>	<i>Yearbook of Faculty of Agriculture,</i> 13(1), 119-127, (2015).	Од 2001 год.
----	---	--	--	--------------

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

проф. д-р Виолета Иванова Петропулос е избрана во **доцент** на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип во 2010 година. Рефератот за нејзиниот избор е објавен во Универзитетски билтен бр. 46 од 15.9.2010 година, додека рефератот за нејзиниот избор во **вонреден професор** е објавен во Универзитетски билтен бр. 146 од 4.5.2015 година.

За време на изборниот период, кандидатката активно учествува во реализација на наставата за прв и втор циклус на студии на Земјоделскиот факултет при УГД, но има ангажман и на други факултети во рамките на Универзитетот.

Реализира настава на прв циклус на студии на:

- Земјоделски факултет по предметите: Сензорна и аналитичка евалуација на вино, Основи на енологија, Хемија, Основи на биохемија (насоки: Енологија и Лозарство, наставен центар Кавадарци).
- Факултет за медицински науки, по предметите: Општа и неорганска хемија (насока: Фармација), Аналитичка хемија и Хемија (насока: Медицински лаборанти).
- Факултет за природни и технички науки по предметите: Општа и неорганска хемија (насоки: Геологија и Рударство, наставни центри Штип, Прилеп и Скопје).
- Технолошко-технички факултет по предметите: Општа и неорганска хемија (насоки: Прехрамбена технологија, Биологија, Текстилно инженерство, Текстил, дизјан и менаџмент), Аналитичка хемија (насоки: Прехрамбена технологија, Текстилно инженерство, Текстил, дизјан и менаџмент), Биохемија на храната (насока: Прехрамбена технологија).

Активно е вклучена во реализација на наставата на втор и трет циклус на студии на модулите Енологија и Лозарство.

д-р Виолета Иванова Петропулос активно извршува научноистражувачка работа и објавува научни трудови во релевантни и ценети списанија. Вкупно, автор е на триесет и три (33) научни труда објавени во интернационални списанија со фактор на влијание (**импакт фактор**). Автор е на дванаесет (12) научни и стручни трудови објавени во домашни и странски списанија без импакт фактор. Учествувала на домашни и интернационални научни конференции со вкупно 65 труда, со усни и постерски презентации, како и со пленарни предавања. 11 од овие трудови, освен презентирани, се објавени и како цели трудови во Зборници на трудови на соодветните конференции. При изборот во доцент, шест (6) труда со импакт фактор, еден труд во домашно списание и тринаесет (13) труда презентирани на научни конференции се реферирани во рецензијата објавена во Универзитетски билтен бр. 46 од 15.09.2010 (Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип). При изборот во вонреден професор, десет (10) труда со импакт фактор, шест (6) труда во научни списанија без импакт фактор и дваесет и четири (24) труда презентирани на научни конференции се реферирани во рецензијата објавена во Универзитетски билтен бр. 146 од 4.5.2015 (Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип).

По изборот во вонреден професор, во изборниот период од 5 години, д-р Виолета Иванова Петропулос има објавено седумнаесет (17) труда со импакт фактор, пет (5) труда во интернационални списанија и дваесет и осум (28) труда презентирани на научни

конференции. Сите објавени научни трудови на кандидатката се достапни во електронска форма на е-репозиториум на следниот линк: <http://eprints.ugd.edu.mk/view/creators/Ivanova=3AVioleta=3A=3A.html>.

Севкупните публикации на проф. д-р Виолета Иванова Петропулос се цитирани 972 пати, со h-индекс=18 и i10-индекс=21 според базата на податоци *Google Scholar* (<https://scholar.google.com/citations?user=hX7y1nEAAA&hl=en&oi=ao>).

Во периодот од 2015 до 2019 година, под менторство на д-р Виолета Иванова Петропулос изработени се и одбранети десет (10) дипломски труда, а била член во комисија за одбрана на осум (8) дипломски труда. д-р Виолета Иванова Петропулос учествува и на втор и трет циклус на студии. Под нејзино менторство се изработени два магистерски труда и била член во комисија за одбрана на три магистерски труда, од кои на два магистерски труда, одбранети на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, била ментор (Елена Богева, Одлука бр. 1302-121/6 од 07.06.2019 и Зорица Лелова, Одлука бр. 1302-121/7 од 07.06.2019). Била член во комисијата за одбрана на еден магистерски труд (Билјана Ѓорѓиева, Одлука бр. 1302-158/5 од 09.09.2016). Кандидатката била коментор на докторска дисертација на кандидат Крсте Ташев (Одлука бр. 02-2332/9 од 11.5.2015), член во комисија за оценка и одбрана на докторската дисертација на кандидат Крсте Ташев (Одлука бр. 02-2332/16 од 28.11.2016) и член во комисија за оценка и одбрана на докторска дисертација на кандидат Ана Петковска.

По изборот во вонреден професор, во период од 2015 - 2020 година, д-р Виолета Иванова Петропулос има богата научноистражувачка работа од која ги објавила следните научноистражувачки трудови:

Објавени трудови во меѓународни списанија и меѓународни научни публикации во последните пет години

I. Објавени трудови во научни списанија со импакт фактор

1. Covacia E., Senila M., Leopold L. F., Olahe N.-K., Cobzaca C., **Ivanova-Petropulos V.**, Balabanova B., Cadar O., Becze A., Ponta M., Mot A. M., Frentiu T. (2019). Characterization of *Lycium barbarum* L. berry cultivated in North Macedonia – a chemometric approach. *Journal of Berry Research*, во печат. <http://eprints.ugd.edu.mk/23253/> (**Impact factor = 2,379**). <https://content.iospress.com/articles/journal-of-berry-research/jbr190450>

Во трудот авторите извршиле систематска хемиска карактеризација на гоџи бобинки одгледувани во Македонија со цел определување на нивните нутритивни и функционални својства. Притоа, определени се минерали, протеини, шеќери, антиоксидантна активност, масни киселини, каротеноиди и полифеноли. Заклучено е дека гоџи бобинките се богат извор на K, Cu, Mn, P, Zn, Mg, Fe и антиоксиданти. Со хеметриска анализа идентификувани се разлики во составот на неорганските нутриенти, антиоксидантниот капацитет, протеините, шеќерниот профил и липидите на *Lycium barbarum* L. во споредба со *Lycium chinense* M.

2. Causon T., **Ivanova-Petropulos V.**, Petruseva D., Hann S. (2019). *Fingerprinting of traditionally produced red wines using liquid chromatography combined with drift tube ion mobility-mass spectrometry*. *Analytica Chimica Acta*, 1052, 179-189. ISSN 0003-2670. <http://eprints.ugd.edu.mk/22128/> (**Impact factor = 5,256**).

Во овој научен труд авторите примениле најсовремена сепарациона техника за анализа на траги од биоактивни фенолни компоненти во традиционално произведени црвени вина од Македонија. Во истражувањето за првпат се применува високософистицирана техника поврзана со еден од најновите детектори со висока

резолюција, масен спектрометар со јонска мобилност и со време на прелетување (IM-TOF-MS), за определување на траги од метаболити (фингерпринтинг на метаболити) во црвени вина. Секој хроматограм и IMS-MS спектар се смета за индивидуален фингерпринт („отпечаток од прст“) на едно вино, којшто содржи информации за сортата, потеклото, годината на производство, физиолошката фаза, технолошките третмани и други фактори.

3. Ricci A., Teslic N. **Ivanova-Petropulos V.**, Parpinello G.P., Versari A. (2019). *Fast analysis of total polyphenol content and antioxidant activity in wines and oenological tannins using a flow injection system with tandem diode array and electrochemical detections. Food Analytical Methods*, 12 (2), 347-354. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/22013/> (**Impact factor = 2,413**).

Во овој труд е разработен аналитички метод за симултано определување на содржина на вкупни феноли и антиоксидантна активност на вина и енолошки танини со примена на систем со проточно инјектирање поврзан со детектор со низа од диоди и електрохемиски амперометриски детектор. Извршена е валидација на методот и утврдена е задоволителна поврзаност на предложениот метод со класичните UV методи.

4. **Ivanova-Petropulos V.**, Neceva Z., Sándor V., Makszin L., Deutsch-Nagy L., Berkics B., Stafilov T., Kilár F. (2018). *Fast determination of lactic, succinic, malic, tartaric, shikimic, and citric acids in red Vranec wines by CZE-ESI-QTOF-MS. Electrophoresis*, 39 (13), 1597-1605. ISSN 0173-0835. <http://eprints.ugd.edu.mk/20769/> (**Impact factor = 2,754**).

Во овој научен труд авторите извршиле оптимизација и валидација на брз и едноставен метод за определување на органски киселини во вино (млечна, килибарна, јаболкова, винска, шикимска и лимонска) со примена на капиларна зонска електрофореза поврзана со масен детектор ESI/QTOF-MS. По извршената валидација, методот е успешно применет на реални примероци вино произведени во различни географски вински области.

5. Fogarasi E., Croitoru M. D., Fülöp I., Faliboga L., Vlase L., Jung A., Hohmann J., Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Mitrev S., Muntean D.-L. (2018). *Chemical properties of several red wines available on Romanian and also on the international market. Farmacia*, 66 (2), 309-315. ISSN 0014-8237. <http://eprints.ugd.edu.mk/20425/> (**Impact factor = 1,527**).

Целта на ова истражување е систематска хемиска анализа на црвени вина. Притоа, определени се 14 полифеноли со примена на HPLC/ESI-MS, како и вкупни полифеноли и мономерни антоцијани со спектрофотометриски методи. Извршена е анализа на испарливи соединенија со GC-FID и на тешки метали со Q-ICP-MS. Заклучено е дека вината со потекло од Романија се со висок квалитет и споредливи во однос на интернационални сорти од други региони.

6. Lelova Z., **Ivanova-Petropulos V.**, Masar M., Lisjak K. (2018). *Optimization and validation of a new capillary electrophoresis method with conductivity detection for determination of small anions in red wines. Food Analytical Methods*, 11, 1457-1466. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/19846/> (**Impact factor = 2,413**).

Во ова истражување е разработена метода за определување на соли на органски киселини (оксалат, тартарат, малат, малонат, пируват, сукцинат, ацетат, цитрат и лактат) и соли на неоргански киселини (сулфат и фосфат) во црвени вина. За таа цел, применета е капиларна електрофореза со кондуктометриски детектор. Добиени се задоволителни резултати за валидационите параметри, а потоа методата е применета за анализа на

црвени вина од сортите Вранец, Каберне Совињон и Мерло, од различни локации во Македонија (Демир Капија, Кавадарци, Неготино и Велес).

7. Raičević D., Božinović Z., Petkov M., Ivanova-Petropulos V., Kodžulović V., Mugoša M., Šućur S., Maraš V. (2017). *Polyphenolic content and sensory profile of Montenegrin Vranac wines produced with different oenological products and maceration*. *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*, 36 (2), 229-238. ISSN 1857-5552. <http://eprints.ugd.edu.mk/18843/> (Impact factor=0,391).

Во ова истражување определени се вкупни феноли, антоцијани, флаван-3-оли, интензитет на боја и нијанса во црвени црногорски вина од сортата Вранец, со примена на спектрофотометриски методи. Вината се произведени со традиционални и современи ферментациони техники, применувајќи различни енолошки додатоци (ензим, дабов чипс и гроздови танини). Утврдено е дека вината произведени со современи ферментациони методи имаат повисока содржина на полифенолни соединенија.

8. Tasev K., Ivanova-Petropulos V., Stefova M. (2017). *Ultra-performance liquid chromatography-triple quadruple mass spectrometry (UPLC-TQ/MS) for evaluation of biogenic amines in wine*. *Food Analytical Methods*, 10 (12), 4038-4048. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/18820/> (Impact factor = 2,245).

Во ова истражување авторите извршиле разработка и валидација на брза, едноставна и осетлива метода со примена на UPLC-TQ/MS за анализа на биогени амини во вино. По определување на валидационите параметри, методата е применета за анализа на македонски бели и црвени вина, заклучувајќи дека црвените вина имаат поголема концентрација на биогени амини (средна вредност: 5797 µg/L) во однос на белите (средна вредност: 1485 µg/L).

9. Ivanova-Petropulos V., Balabanova B., Bogeva E., Frentiu T., Ponta M., Senila M., Gulaboski R., Irimie F.D. (2017). *Rapid determination of trace elements in Macedonian grape brandies for their characterization and safety evaluation*. *Food Analytical Methods*, 10 (2), 459-468. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/18136/> (Impact factor = 2,167).

Целта на овој труд е определување на елементи во траги (Cd, Cr, Cu, Fe, Mn, Ni, Pb и Zn) во ракии произведени во домашни и индустриски услови, со примена на GFAAS техника. Утврдено е дека ракиите произведени во домашни услови имаат повисока концентрација на Cu, Fe и Zn во однос на индустриски произведените ракии. Mn е идентификуван како маркер поврзан со зреењето на ракиите во присуство на дабов чипс, додека Cu како маркер за типот на дабот.

10. Ivanova-Petropulos V., Durakova S., Ricci A., Parpinello G. P., Versari A. (2016). *Extraction and evaluation of natural occurring bioactive compounds and change in antioxidant activity during red winemaking*. *Journal of Food Science and Technology*, 53 (6), 2634-2643. ISSN 0975-8402. <http://eprints.ugd.edu.mk/16105/> (Impact factor = 2,20).

Во овој труд авторите го проучуваат фенолниот состав на црвени вина од сортите Станушина, Вранец и Каберне Совињон произведени со различно време на мацерација. Анализите се извршени со HPLC-DAD и утврдено е дека содржината на хидроксидметните киселини е најголема во вината добиени со мацерација од 3 дена, а потоа нивната содржина благо се намалува, додека содржината на антоцијаните се зголемува до шестиот ден на мацерација, но по 9 дена мацерација се намалува. Во ова истражување, за првпат е проучувана автохтоната сорта Станушина и утврдено е дека вината од оваа сорта имаат

висока концентрација на хидроксициметни киселини и антиоксидантна активност.

11. Tasev K., **Ivanova-Petropulos V.**, Stefova M. (2016). *Optimization and validation of a derivatization method for analysis of biogenic amines in wines using RP-HPLC-DAD*. *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*, 35 (1), 19-28. ISSN 1857-5552. <http://eprints.ugd.edu.mk/16047/> (**Impact factor = 0,676**).

Целта на ова истражување е разработка и оптимизација на аналитички метод за анализа на биогени амини во црвени и бели вина (триптамин, путрескин, хистамин, фенилетиламин, тирамин, кадаверин, спреминидин и спермин) со примена на RP-HPLC-DAD. Извршена е оптимизација на концентрацијата на реагенсот за дериватизација (дансил хлорид), рН, времето на реакцијата и испарувањето во присуство на азот. Оптимизиранот и валидиран метод е применет за анализа на македонски вина и утврдено е дека концентрацијата на индивидуалните биогени амини е пониска од максимално дозволените, со што е заклучено дека анализираниите вина се безбедни за консумација.

12. **Ivanova-Petropulos V.**, Balabanova B., Mitrev S., Nedelkovski D., Dimovska V., Gulaboski R. (2016). *Optimization and validation of a microwave digestion method for multi-element characterization of Vranec wines*. *Food Analytical Methods*, 9 (1), 48-60. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/14707/> (**Impact factor = 1,956**).

Во овој труд авторите разработиле метода за анализа на мултиелементниот состав на вина од сортата Вранец со примена на микробранова дигестија за подготовка на примероците. Анализата на металите е извршена со ICP-MS техника, при што се определени вкупно 38 елемента (Ag, Al, As, B, Ba, Be, Bi, Ca, Cd, Co, Cr, Cs, Cu, Fe, Ga, Ge, In, Li, Mg, Mn, Mo, Na, Ni, P, Pb, Pd, Rb, S, Sb, Se, Si, Sn, Sr, Te, Ti, Tl, V, Zn) во вина Вранец инокулирани со различни квасци за ферментација. Утврдено е дека вината ферментирани со автохтониот квасец Виналко имаат пониска содржина на метали. Тешките и токсични метали, како што се Pb и Cu се детектирани во сите вина во концентрации пониски од максимално дозволените.

13. Tasev K., Stefova M., **Ivanova-Petropulos V.** (2016). *HPLC method validation and application for organic acid analysis in wine after solid-phase extraction*. *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*, 35 (2), 225-233. ISSN 1857- 5552. <http://eprints.ugd.edu.mk/16938/> (**Impact factor = 0,676**).

Во ова истражување авторите воведуваат погодна метода за анализа на органски киселини во вино со примена на цврсто-фазна екстракција и хроматографско определување на аналитите со HPLC-DAD. Тестирани се повеќе хроматографски колони и утврдено е дека задоволително разделување на аналитите се постигнува со изократно елуирање на колоната LiChrosorb RP-18.

14. **Ivanova-Petropulos V.**, Mitrev S., Stafilov T., Markova Ruzdik N., Leitner E., Lankmayr E., Siegmund B. (2015). *Characterisation of traditional Macedonian edible oils by their fatty acid composition and their volatile compounds*. *Food Research International*, 77(3), 506-514. ISSN 0963-9969. <http://eprints.ugd.edu.mk/14376/> (**Impact factor = 2,818**).

Во ова истражување авторите, за првпат, даваат преглед на составот на масни киселини и ароми во масла за јадење од македонско производство. Масните киселини се определени со GC-FID, додека ароматскиот профил е определен со HS-SPME-GC-MS. Идентификувани се 97 испарливи соединенија со што е потврдено дека маслата имаат комплексен ароматски профил. Заклучено е дека најголем број испарливи соединенија со најголема содржина на терпени и естри се најдени во маслата од семки од сончоглед и тиква.

15. **Ivanova-Petropulos V.**, Ricci A., Nedelkovski D., Dimovska V., Parpinello G. P., Versari A. (2015). *Targeted analysis of bioactive phenolic compounds and antioxidant activity of Macedonian red wines*. *Food Chemistry*, 171, 412-420. ISSN 0308-8146. <http://eprints.ugd.edu.mk/11000/> (Impact factor = 3,259).

Целта на ова истражување е определување на фенолниот состав на македонски црвени вина од сортите Вранец, локална сорта и интернационалните сорти Сира, Мерло и Каберне Совињон, произведени со различни квасци за ферментација. Определени се 19 фенолни соединенија со HPLC-DAD и од нив, малвидин-3-глукозид и неговите деривати се доминантни компоненти во сите вина. Заклучено е дека содржината на антоцијани главно зависи од сортата, а не од видот на квасецот.

16. **Ivanova-Petropulos V.**, Herмосín-Gutiérrez I., Boros B., Stefova M., Stafilov T., Vojnoski B., Dörnyei Á., Kilár, F. (2015). *Phenolic compounds and antioxidant activity of Macedonian red wines*. *Journal of Food Composition and Analysis*, 52, 1-41. ISSN 0889-1575. <http://eprints.ugd.edu.mk/12887/> (Impact factor = 2,259).

Во овој труд, авторите извршиле обемно испитување на вина од сортите Вранец, Мерло и Каберне Совињон, произведени во три различни години (берби). Биле определени фенолните профили на вината со примена на HPLC-DAD-ESI-MS and MS/MS and определени се вкупно 65 фенолни соединенија, вклучувајќи: 14 антоцијани, 18 пираноантоцијани, 16 флавоноли, 8 хидроксициметни киселини и нивни деривати, 4 стилбени, гална киселина и 4 флаван-3-оли. Содржината на хидроксифенил-пираноантоцијани е определена за првпат во македонски црвени вина. Заклучено е дека сортата, годината на производство, условите на чување, но и винификацијата имаат влијание на составот и содржината на полифеноли во анализираните вина.

17. **Ivanova-Petropulos V.**, Jakabová S., Nedelkovski D., Pavlík V., Balážová Ž., Hegedűs O. (2015). *Determination of Pb and Cd in Macedonian wines by electrothermal atomic absorption spectrometry (ETAAS)*. *Food Analytical Methods*, 8 (8), 1947-1952. ISSN 1936-9751. <http://eprints.ugd.edu.mk/13734/> (Impact factor = 1,812).

Во ова истражување авторите примениле ETAAS техника за определување на олово и кадмиум во македонски бели вина. Предложената метода е оптимизирана со примена на модификатори за Pb и Cd и извршена е валидација. Утврдено е дека концентрацијата на Pb и Cd во вината се движи во граници од 2-28,5 µg/L и од 0,4-5,69 µg/L, соодветно, вредности коишто се пониски од максимално дозволените концентрации на овие токсични метали.

II. Научни трудови во научни списанија без импакт фактор

18. Naceva Z., **Ivanova-Petropulos V.** (2016). *Chemical composition of red Vranec wines from different locations*. *Yearbook of Faculty of Agriculture*, XIV, 21-29. ISSN 1409-987X. <http://eprints.ugd.edu.mk/17082/>

Во овој труд, авторите го проучувале основниот хемиски состав на вина од сортата Вранец, произведени на различни локации (Барово, Дисан, Градско и Битола). Било утврдено дека вината имаат сличен хемиски состав и сите параметри се во дозволените граници. Било заклучено дека технологијата на производство на вино има големо влијание на квалитетот на вината.

19. Dimovska V., Plieva F., **Ivanova-Petropulos V.**, Sofijanov E., Naceva Z. (2015). *Characteristics of tempranillo grape variety (Vitis vinifera L.), grown in Tikvešs vineyard*. *Science & Technologies*, 5 (6), 195-199. ISSN 1314-4111. <http://eprints.ugd.edu>

[mk/13798/](http://eprints.ugd.edu.mk/13798/)

Ова истражување е спроведено со цел проучување на сортата на грозје Темпранило, одгледувано на локалитетот Лепово во Тиквешкото виногорје. Применети се оптимали агротехнички и ампелотехнички мерки. Лозовиот насад е наводнуван со системот „капка по капка“. При бербата на грозје добиен е среден принос (коефициент 10,36). Ширата содржи 237 g/L редуцирачки шеќери и 5,6 g/L вкупни киселини.

20. Balabanova B., Mitrev S., **Ivanova-Petropulos V.**, Gulaboski R. (2015). *Isotopic lead measurements in wine and edible oil using inductively coupled plasma with mass spectrometry. Yearbook, Faculty of Agriculture*, 13, 99-112, ISSN 1857- 8608. <http://eprints.ugd.edu.mk/15400/>

Во овој труд се претставени резултатите од валидација на метода за одредување на изотопи на олово со примена на масена спектрометрија со индуктивно спрегната плазма. Покрај валидацијата, за одредувањето на изотопите на олово, прикажани се и изотопските односи на оловото и тоа $^{207}\text{Pb}/^{206}\text{Pb}$ и $^{208}\text{Pb}/^{206}\text{Pb}$ во различни примероци. Одредувањето на изотопите на олово може да биде многу корисна алатка во одредувањето на автентичноста на одредени хранливи продукти од одредено географско подрачје.

21. Balabanova, B., Boev B., Mitrev S., **Ivanova-Petropulos V.** (2015). *Method for determination of 35 elements content in various samples with application of microwave digestion and inductively coupled plasma with mass spectrometry (ICP-MS). Yearbook, Faculty of Agriculture*, 13, 59-68, ISSN 1857-8608. <http://eprints.ugd.edu.mk/15401/>

Во трудот авторите извршиле аналитичка валидација на метод за одредување на 35 елементи во различни примероци со примена на микробранов систем за разложување и ICP-MS. Добиеени се задоволителни аналитички резултати, а применливоста на методот е демонстрирана на група примероци со органска матрица (зеленчук, овошје, билки, масло за јадење, вино, семе).

22. **Ivanova-Petropulos V.**, Petruseva D., Mitrev S. (2015). *Methods for determination of SO₂ and reducing sugars in wines and alcoholic beverages. Yearbook of Faculty of Agriculture*, 13(1), 119-127. ISSN 1409-987X. <http://eprints.ugd.edu.mk/15423/>

Во овој труд авторите извршиле валидација на волуметриски методи за определување на SO₂ (слободен и вкупен) и редуцирачки шеќери во вина и алкохолни пијалоци. Проверени се линеарноста, точноста и прецизноста на методите, како и повторливоста и репродукцибилноста на методите, со што е потврдена применливоста на методите за анализа на реални примероци (вина и алкохолни пијалоци).

III. Научни трудови презентирани на научен собир (постер/усна презентација)

23. **Ivanova-Petropulos V.** (2019). Life cycle environmental impacts of viticulture and wine industry, “1st scientific conference for CRITICAL ENVIRONMENTAL ISSUES OF THE WESTERN BALKAN COUNTRIES”, 28-30 October 2019, Štip, Republic of N. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/23061/> (плeнарно предавање).
24. Durakova S., **Ivanova-Petropulos V.**, Ricci A., Parpinello G.P., Versari A. (2019). Application of HPLC-DAD for phenolic evaluation of red wines during maceration. 13th Student's Congress of SCTM, 19-21 September 2019, Skopje, Republic of N. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/23064/> (усна презентација).
25. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Senila M., Cadar O., Bekze A., Irimie D. F. Ponta M., Catalin M. A., Covaci E., Frentiu T. (2019). *Chemical characterization of red Goji berry (Lycium barbarum L.) cultivated in Republic of N. Macedonia*. In: 19th International

- Symposium and Summer School on Bioanalysis, 8-13 July 2019, Şuior, Romania. <http://eprints.ugd.edu.mk/22334/> (усна презентација).
26. Causon T., **Ivanova-Petropulos V.**, Petrusseva D., Bogeveva E., Hann S. (2018). *Application of liquid chromatography combined with low-field drift tube ion mobility time-of-flight mass spectrometry (HPLC×IM-TOFMS) for red wine fingerprinting*. In: 25th Congress of SCTM, 19-22 Sept 2018, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/20452/> (постерска презентација).
  27. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Fan L., Yan M., Wang M., Liang Y. (2018). *Characterization of multi-elements content and isotopes ratio profiles for various plant food due to the historical and modern metal pollution*. In: 25th Congress of the society of chemists and technologists of Macedonia, 19-22 Sept 2018, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/20545/> (усна презентација).
  28. Bogeveva E., **Ivanova-Petropulos V.**, Stafilov T., Stefova M., Siegmund B., Lankmayr E. (2018). *Determination of aroma compounds in Vranec wines produced with different oenological practices*. In: 25th Congress of SCTM, 19-22 Sept 2018, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/20451/> (постерска презентација).
  29. **Ivanova-Petropulos V.**, Neceva Z., Sándor V., Makszin L., Deutsch-Nagy L., Berkics B., Stafilov T., Kilár F. (2018). *CZE-ESI/QTOF-MS analysis of organic acids in red Vranec wines from different locations*. In: 18th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 25-30 June 2018, Komarno, Slovak Republic. <http://eprints.ugd.edu.mk/20427/> (постерска презентација).
  30. **Ivanova-Petropulos V.**, Necev B., Leitner E., Stafilov T., Siegmund B. (2018). *HS-SPME-GC-MS determination of volatile components in toasted oak chips*. In: 18th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 25-30 June 2018, Komarno, Slovak Republic. <http://eprints.ugd.edu.mk/20426/> (постерска презентација).
  31. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Mitrev S. (2018). *Characterization of lead isotope ratios in various plant foods and beverages with application of Q-ICP-MS*. In: 1st International Meeting Agriscience & Practice (ASP 2018), 10-11 May 2018, Štip, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/20537/> (усна презентација).
  32. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Stafilov T. (2018). *Evaluation of multi-element content and bioavailability records for various plant food due to the historical and present metal pollution exposure*. In: 18th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 25-30 June 2018, Komarno, Slovak Republic. <http://eprints.ugd.edu.mk/20491/> (усна презентација).
  33. **Ivanova-Petropulos V.**, Balabanova B., Tiberiu F., Ponta M., Covaci E., Senila M. (2017). *Fatty acids composition of selected Macedonian goji berries determined by GC-FID*. In: Eastwest Chemistry Conference, 12-14 Oct 2017, Skopje, Republic of Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18354/> (постерска презентација).
  34. Lelova Z., **Ivanova-Petropulos V.**, Masar M., Lisjak K., Bodor R. (2017). *Optimization and validation of capillary electrophoresis method for small-anions measurement in red wines*. In: 17th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 2-8 July 2017, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18525/> (постерска презентација).
  35. **Ivanova-Petropulos V.**, Stafilov T., Stefova M., Lankmayr E., Kilár F. (2017). *Phenolic, volatile and elemental composition of Macedonian wines*. In: 17th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 2-8 July 2017, Ohrid, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18524/> (пленарно предавање).
  36. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Boev B. (2017). *Application of Q-ICP-MS for sensitive determination of lead isotope ratios in various organically based matrixes*. In: 17th International Symposium and Summer School on Bioanalysis in CEEPUS CIII-

- RO-0010-11-1617 network for teaching and learning bioanalysis, 02-08 July 2017, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18115/> (усна презентација).
37. Balabanova B., **Ivanova-Petropulos V.**, Tiberiu F., Ponta M., Covaci E., Senila M. (2017). *Assessing the bioavailability and translocation efficiency of mineral elements in Lycium barbarum species from R. Macedonia and R. China*. In: 17th International Symposium and Summer School on Bioanalysis in CEEPUS CIII-RO-0010-11-1617 network for teaching and learning bioanalysis, 02-08 July 2017, Ohrid, R. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18117/> (усна презентација).
38. Causon T., Petrusheva D., Bogeва E., **Ivanova-Petropulos V.**, Hann S. (2017). *Incorporating standardised drift-tube ion mobility to enhance non-targeted assessment of the wine metabolome (LC×IM-MS)*. In: METABOLOMICS 2017, 13th Annual Conference of the Metabolomics Society, June 25-29, 2017, Brisbane, Australia. <http://eprints.ugd.edu.mk/19783/> (усна презентација).
39. **Иванова Петропулос В.** (2017). *Фенолна карактеризација на црвени вина во различни фази на производство*. In: Тохем ЕНО Семинар, 26 Apr 2017, Демир Капија, Македонија. <http://eprints.ugd.edu.mk/17844/> (усна презентација).
40. **Ivanova-Petropulos V.** (2016). *Application of advanced separation techniques in wine quality control*. In: 24 Congress of Chemists and Technologists of Macedonia, 11-14 September 2016, Ohrid, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/16540/> (пленарно предавање).
41. **Ivanova-Petropulos V.** (2016). *Basic principal of high performance liquid chromatography*. In: SOE DAAD "From Molecules to Functionalized Materials", 1-5 Sept 2016, Ohrid, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/16225/> (пленарно предавање).
42. **Ivanova-Petropulos V.**, Balabanova B., Bogeва E., Frentiu T., Ponta M., Senila M., Gulaboski R., Irimie D. F., Stafilov T. (2016). *Determination of trace elements in Macedonian grape brandies using GFAAS*. In: 16th CEEPUS Symposium and Summer School on Bioanalysis, 6-15 July 2016, Warsaw, Poland. <http://eprints.ugd.edu.mk/16107/> (усна презентација).
43. **Ivanova-Petropulos V.**, Durakova S., Ricci A., Parpinello G. P., Versari A. (2016). *Influence of maceration time on bioactive phenolic compounds and antioxidant activity of Stanušina wines*. In: 16th CEEPUS Symposium and Summer School on Bioanalysis, July 6 - 15, 2016, Warsaw, Poland. <http://eprints.ugd.edu.mk/16106/> (постерска презентација).
44. **Ivanova-Petropulos V.**, Neceva Z., Sándor V., Berkics B., Stafilov T., Kilár F. (2016). *Determination of organic acids in wines using capillary zone electrophoresis-electrospray ionization/quadrupole-time-of-flight-mass spectrometry (CZE-ESI/QTOF-MS)*. In: 16th CEEPUS Symposium and Summer School on Bioanalysis, 6-15 July 2016, Warsaw, Poland. <http://eprints.ugd.edu.mk/16108/> (постерска презентација).
45. **Иванова Петропулос В.** (2016). *Биоактивни феноли и антиоксидантна активност на македонски црвени вина*. In: Влијание на умерената консумација на вино врз здравјето – истражувања и докази, Тиквеш, 19 мај 2016, Скопје. <http://eprints.ugd.edu.mk/16544/> (пленарно предавање).
46. **Ivanova-Petropulos V.**, Hermosín-Gutiérrez I., Vojnoski B., Gulaboski R. (2015). *Nutritional phenolic compounds in red wines determined by HPLC-DAD-ESI-MS and MS/MS technique*. In: SOE DAAD Workshop 2015, 17-21 Sept 2015, Ohrid, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/14160/> (усна презентација).
47. Balabanova, B., **Ivanova-Petropulos V.**, Gulaboski R., Mitrev S. (2015). *Isotopic lead measurements in organically based matrix samples using the quadropole inductively coupled plasma with mass spectrometry (Q-ICP-MS)*. In: SOE DAAD Workshop 2015, 17-21 Sept 2015, Ohrid, Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/13863/> (усна презентација).

48. **Ivanova-Petropulos V.**, Mitrev S., Leitner E., Lankmayr E., Siegmund B., Stafilov T. (2015). *Analysis of fatty acids in selected Macedonian edible oils*. In: 15th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 13-18 July 2015, Tr. Mures, Romania. <http://eprints.ugd.edu.mk/13866/> (постерска презентација).
49. **Ivanova-Petropulos V.**, Balabanova B., Mitrev S., Dimovska V., Gulaboski R., Stafilov T. (2015). *Optimization and validation of a microwave digestion method for analysis of elements in wine using ICP-MS*. In: 15th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 13-18 July 2015, Tg. Mures, Romania. <http://eprints.ugd.edu.mk/13867/> (постерска презентација).
50. **Ivanova-Petropulos V.**, Mitrev S., Leitner E., Lankmayr E., Siegmund B., Stafilov T. (2015). *Characterization of volatile compounds in Macedonian edible oils*. In: 15th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 13-18 July 2015, Tg. Mures, Romania. <http://eprints.ugd.edu.mk/13865/> (усна презентација).

IV. Учебници/Практикуми

Согласно критериумите за избор во повисоко звање (редовен професор), д-р Виолета Иванова Петропулос има објавено рецензиран универзитетски учебник од научната област за којашто се избира со наслов „Сензорна и аналитичка евалуација на вино“. Рецензијата за учебникот е објавена во Универзитетски билтен бр. 214 од 2.7.2018. Дополнително, кандидатката е коавтор на уште еден рецензиран универзитетски учебник, со наслов „Инструментални фармацевтски анализи-учебник“ (Универзитетски билтен бр. 237 од 2.9.2019) и еден рецензиран практикум за студенти, со наслов „Општа и неорганска хемија - практикум за студентите на Фармација“ (Универзитетски билтен бр. 223 од 3.12.2018), кои се прикачени на е-библиотеката на Универзитетот „Гоце Делчев“.

51. **Иванова-Петропулос В.** (2019). *Сензорна и аналитичка евалуација на вино*, Учебник, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, ISBN: 978-608-244-586-1. <https://e-lib.ugd.edu.mk/detal.php?id=784&ugd=8c012697c43a62322b075618241e1061>.
52. Гулабоски Р., Максимова В., **Иванова-Петропулос В.** (2019). *Инструментални фармацевтски анализи-учебник*, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, ISBN: 978-608-244-685-1. Е-библиотека: <https://e-lib.ugd.edu.mk/detal.php?id=877&ugd=1c1d9a2322afacfc803969154d7346f4>.
53. Чочевска М., **Иванова-Петропулос В.** (2019), *Општа и неорганска хемија - практикум за студентите на Фармација*. Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, ISBN 978-608-244-596-0. <https://elib.ugd.edu.mk/detal.php?id=795&ugd=66b885cae54e0484b8595da403661515>.

Рецензент на научни трудови и проекти:

д-р Виолета Иванова Петропулос е рецензент на повеќе од 200 научни труда, а од мај 2015 година, била рецензент на 69 труда поднесени за публикување во следните SCI/CI списанија:

- *SCI списанија со имакт фактор (66 труда)*: Analytical Methods (5); European Food Research Technology (12); Food and Bioprocess Technology (3); Food Chemistry (7); Food Research International (20); International Journal of Food Science and Technology (8); Journal of the Brazilian Chemical Society (1); Journal of Essential Oil Research (1); Journal of Food Biochemistry (1); Journal of the Institute of Brewing (3); Journal of the Serbian Chemical Society (1); Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering (4).

- *CI списанија без имакт фактор (3 труда): Journal of Agricultural and Plant Sciences (3).*

Покрај ова, д-р Виолета Иванова Петропулос е член на уредувачкиот одбор на две интернационални списанија: *Food Research International* (издавач: Elsevier, IF = 3,579) и *Journal of Food Research* (издавач: Canadian Center of Science and Education).

д-р Виолета Иванова Петропулос била рецензент на шест (6) меѓународни проекта (5 црногорски проекта и 1 хрватски проект).

Член на научен/организационен одбор на конференции:

Во текот на изборниот период д-р Виолета Иванова Петропулос била член во научни одбори на неколку научни конференции:

1. Член на научен одбор на конференцијата: “1st scientific conference for Critical environmental issues of the Western Balkan countries”, 28-30 October 2019, Štip, Republic of N. Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/23061/1/WBAA-ZF-book%20of%20abstract-2019-Violeta%20Ivanova%20Petropulos.pdf>.
2. Член на научен одбор на конференцијата: 13th Student’s Congress of SCTM, 19-21 September 2019, Skopje, Republic of N. Macedonia. http://sctm.mk/congress/public/conferences/3/schedConfs/4/program-en_US.pdf.
3. Член во организационен одбор на конференцијата: 25th Congress of SCTM, 19-23 September 2018, Ohrid, Republic of Macedonia <http://sctm.mk/conferences/25Congress-Book%20of%20abstracts-final.pdf>.
4. Член на научен и организационен одбор на конференцијата: 17th International Symposium and Summer School on Bioanalysis, 2-8 July 2017, Ohrid, Republic of Macedonia. <http://eprints.ugd.edu.mk/18524/1/V.Ivanova-Petropulos-Plenary%20lecture-CEEPUS-Ohrid%202017.pdf>.

Учество во научноистражувачки проекти

Во периодот од 2015 година, кандидатката д-р Виолета Иванова Петропулос активно работи на научноистражувачки проекти преку раководство/учество на вкупно осум (8) научноистражувачки проекти (домашни и интернационални), од кои на четири (4) проекта е раководител и главен истражувач. Од 2006 е активен учесник на проектот CEEPUS, Национална програма за размена на студенти, Teaching and Learning Bioanalyses Network, преку која има реализирано бројни студиски престои на реномираните универзитети членки на мрежата за размена. Од 2016 година, во согласност на сите универзитетски членки на CEEPUS мрежата Teaching and Learning Bioanalyses Network, назначена е за локален координатор за Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

д-р Виолета Иванова Петропулос учествува во следните научноистражувачки проекти:

1. CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies-Централна европска програма за размена за универзитетски студии) CIII-RO-0010-11-1617, network: Teaching and learning bioanalysis, финансиран од Европска Унија, како **локален координатор на проектот**, од 2016–тековно.
2. **Динамично мониторирање на етил карбамат и синтезата на неговите прекурсори во текот на производството на вино и разработка на контролна стратегија**, билатерален проект со Кина, финансиран од Министерство за образование и наука, Р. Македонија, како **раководител на проектот и главен истражувач**, во период од 01.01.2018-31.12.2019.

3. *Хемиска карактеризација на вино, алкохолни пијалоци и храна со примена на инструментални техники*, финансиран од Фонд за научноистражувачка работа на УГД како **раководител на проектот и главен истражувач**, во период од ноември 2017 до ноември 2019.
4. *Карактеризација на мулти-елементните профили и мулти-изотопски односи за одредување на географското потекло на различни видови на растителна храна и пијалоци*, билатерален проект со Кина, финансиран од Министерство за образование и наука, Р. Македонија, како **учесник и истражувач**, во период од 1.1.2018 до 31.12.2019.
5. „A Field Detector for Genotoxicity from CBRN and Explosive Devices” (SPS G5266) кој е финансиран од НАТО, како **млад истражувач**, 2017-2018.
6. *Класификација на вина преку определување на биоактивни фенолни соединенија со примена на масена спектрометрија со висока резолуција*, билатерален проект со Австрија, финансиран од Министерство за образование и наука, Р. Македонија, како **раководител на проектот и главен истражувач**, 2016-2018.
7. *Биогени амини и ароми во вина Вранец од Македонија и Црна Гора и влијание на јаболково-млечната ферментација на нивното формирање*, билатерален проект со Црна Гора, финансиран од Министерство за образование и наука, Р. Македонија, како **раководител на проектот и главен истражувач**, 2016-2018.
8. *From molecules to Functionalized Materials*, SOE-DAAD Project, финансиран од Германија, како **учесник и истражувач**, 2011-2016.

Студиски престои во странство

Во периодот од 2015-2020 година, кандидатката д-р Виолета Иванова Петропулос остварува неколку успешни научноистражувачки студиски престои во странство во реномирани универзитети, каде што има одржано предавања и била активно вклучена во изведување на научноистражувачка работа, главно насочена на проучувања во областа на енологија и енохемија и тоа во:

1. **Виена и Грац (Австрија)** – каде што престојува во две институции: Оддел за аналитичка хемија, Универзитет за природни науки и науки за живот (BOKU), Виена и Институт за Аналитичка хемија и хемија на храна при Технолошкиот Универзитет на Грац (во период од 29 мај до 9 јуни, 2019 г.). За време на престојот врши GC-MS анализа на ароми во вина и растителни примероци, SPME за подготовка на примероците и HPLC-IMS-TOF-MS анализа на вино за анализа на полифеноли.
2. **Грац (Австрија)** – каде што престојува на Институтот за Аналитичка хемија и хемија на храна при Технолошкиот Универзитет на Грац (во период од 16 јуни до 16 јули, 2016 г.). За време на едномесечниот престој врши истражувања насочени на проучување на ефектот на технолошките постапки за производство врз ароматскиот профил на вината со анализи со примена на GC-MS и цврсто-фазна микроекстракција (SPME)
3. **Ниш (Србија)** – каде што престојува на Природно-математичкиот факултет на Универзитетот во Ниш, во рамки на SOE DAAD проектот за размена на наставнички кадар (во период од 19 до 25 октомври, 2016 год.).
4. **Клуж-Напока (Романија)** – каде што престојува на Одделот за хемија на Факултетот за хемија и хемиско инженерство, Универзитет Бабеш-Бојаи (во период од 6 до 13 септември, 2015 год). За време на престојот врши анализа на каротеноиди и полифеноли со примена на HPLC и анализа на метали со ICP-OES

и ICP-MS во гоџи бобинки и алкохолни пијалоци.

5. **Печ (Унгарија)** – каде што престојува на Институтот за Биоанализа на Медицинскиот факултет на Универзитетот во Печ, Унгарија (во период од 20 јуни до 18 јули, 2015 год.). За време на престојот спроведува научноистражувачка работа насочена кон анализа на полифеноли и органски киселини во вино со примена на HPLC-MS и CE-MS техники.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Кандидатката проф. д-р Виолета Иванова Петропулос активно е вклучена во имплементацијата на стандардите за квалитет согласно стандардот ISO 17025 и во активностите за акредитација на методи за контрола на квалитет на вино во Одделението за вино, во склоп на УНИЛАБ. Притоа учествува во развој, модификација, верификација и валидација на методи, анализа на резултатите, вклучувајќи мислење и толкувања; учествува во планирање, организација и спроведување на меѓулабораториски испитувања, врши мониторинг на компетентноста на персоналот, утврдува ризици и предлага можности за подобрување на тековното работење во Одделението за вино. Методите коишто се предмет на акредитација и за коишто е одговорна се следните: специфична тежина/густина на 20 °C, одредување на содржина/јачина на алкохол по волумен, одредување на вкупен сув екстракт, одредување на вкупни киселини, одредување на испарливи киселини, одредување на SO₂ (слободен и вкупен SO₂), одредување на рН и одредување на редуцирачки шеќери. Исто така, активно е вклучена и во разработка на методи за анализа на различни аналити во вина и храна, вклучувајќи органски киселини во вина, со примена на високоефикасна течна хроматографија поврзана со: детектор со низа од диоди (DAD), детектор со индекс на прекршување (RID) и флуоресцентен детектор (FD) (HPLC-DAD-RID-FL). д-р Виолета Иванова Петропулос учествувала во реализација на еден стручно-апликативен проект со наслов: *Испитување на потенцијалот на енергетски целулозни култури во регионот на Пелагонија - Р. Македонија*, како **учесник** во текот на 2015 година.

Член на универзитетски и факултетски органи и комисији

Во периодот што е предмет на евалуација, д-р Виолета Иванова Петропулос била член на неколку факултетски и универзитетски комисији:

1. Универзитетска комисија за набавка на систем за капиларна електрофореза по НАТО проект SP5G5266 (Решение бр. 0507-212/2 од 20.2.2018),
2. Универзитетска комисија за набавка на потрошни материјали и хемикалии по НАТО проект SP5G5266 (Решение бр. 0507-210/2 од 20.2.2018),
3. Универзитетска комисија за набавка на Поправка и тековно одржување на лабораториска опрема (Решение бр. 0507-1133/2 од 15.10.2015),
4. член на Наставно-научен совет, Земјоделски факултет, УГД, Штип,
5. член на Комисија за наставни прашања на Земјоделски факултет, УГД- Штип, наставен центар Штип,
6. член во Комисија за избор во звање (Одлука бр. 1302-125/9 од 18.6.2019).

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

По прегледот на приложената документација, комисијата со задоволство констатира дека кандидатката остварила импресивни резултати во својата работа што е поткрепено со објавените научни трудови во врвни меѓународни списанија, учеството и раководењето со научноистражувачки проекти, учеството на меѓународни и домашни конференции, како и воспоставената богата меѓународна соработка. Еднакво важна и не помалку успешна е нејзината наставна активност од областа на сензорна и аналитичка евалуација на вино, енологија и хемија, како и активното учество во имплементација на системот за квалитет и акредитација на лабораторијата за вино. Сето понапред наведено недвосмислено потврдува дека проф. д-р Виолета Иванова Петропулос е истакнат член на академската заедница со извонредни квалитети за научноистражувачка, наставна, стручно-апликативна и дејност од поширок интерес.

Според Законот за високото образование и Правилникот за единствените критериуми за избор во наставни, наставно-научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, (Универзитетски гласник бр. 43, септември 2019 год.), кандидатката д-р Виолета Иванова Петропулос ги исполнува критериумите да биде избрана во звањето **редовен професор** и за целокупната активност во извештајниот период има остварено (НО+НИ+САОР)= **565,5** поени.

Врз основа на приложениот материјал, како и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да го усвои нашиот предлог и кандидатката д-р Виолета Иванова Петропулос да ја избере во звањето редовен професор од наставно-научната област Сензорна и аналитичка евалуација на вино и одлуката да ја достави до Универзитетскиот сенат за потврдување на изборот на д-р Виолета Иванова Петропулос во звање редовен професор за наставно-научната област Сензорна и аналитичка евалуација на вино.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. проф. д-р, Марина Стефова редовен професор, претседател
Природно-математички факултет, УКИМ, Скопје
2. проф. д-р Боримир Војноски, редовен професор во пензија, член
Земјоделски институт, УКИМ, Скопје
3. проф. д-р Виолета Димовска, редовен професор, член
Земјоделски факултет, УГД, Штип

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ
НА Д-Р ВИОЛЕТА ИВАНОВА ПЕТРОПУЛОС

Ред. бр.	НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	Поени				
		Поени				
5.	Избор во звање вонреден професор	40				
	ВКУПНО	40				
Ред. бр.	НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ И СТРУЧНО УМЕТНИЧКИ АКТИВНОСТИ	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
3.	Научен труд објавен во списание со ИФ (прв автор) со реден бр. 4, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17			8	15	120
	Научен труд објавен во списание со ИФ (втор автор) со реден бр. 2, 6, 8, 11			4	10	40
	Научен труд објавен во списание со ИФ (останати автори) со реден бр. 1, 3, 5, 7, 13			4	5	20
4.	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор) со реден бр. 5			1	9	9
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (втор автор) со реден бр. 1			1	6	6
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (останати автори) со реден бр. 2, 3, 4			3	3	9
6.	Пленарно предавање на научен собир со реден бр. 23, 35, 40, 41, 45	5	3			15
9.	Учество на научен собир со реферат (ПОСТЕР): - во земјата: со реден бр. 26, 28, 33, 34 - во странство: со реден бр. 29, 30, 43, 48, 49	4	1	5	1,5	11,5
	Учество на научен собир со реферат (УСНО): - во земјата: со реден бр. 24, 27, 31, 39, 46, 47 - во странство: со реден бр. 25, 32, 36, 37, 38, 42, 50	6	1,5	7	2	23
13.	Раководител на научен проект - во земјата: проект со реден бр. 2, 3, 6, 7 - во странство: проект со реден бр. 1	4	4	1	6	22

14.	Учесник во научен проект (максимум во три проекти) - во земјата: проект со реден бр. 4, 3, 6, 7 - во странство: проект со реден бр. 5, 8	1	2	2	3	8
16.	Член на уредувачки одбор на научно списание (СЦИ) <i>Food Research International</i> (Publisher Elsevier, IF = 3,579)			1	4	4
	Член на уредувачки одбор на научно списание (ЦА) <i>Journal of Food Research</i> (Publisher Canadian Center of Science and Education)			1	2	2
20.	Член на организациски или научен одбор на научен собир	4	1			4
23.	Студиски престој во странство (еднократно)			8		8
24.	Рецензент на научен труд (СЦИ/ЦА/останати) - 66 труда поднесени за публикување во следните СЦИ интернационални списанија со импакт фактор: <i>Analytical Methods</i> (5); <i>European Food Research Technology</i> (12); <i>Food and Bioprocess Technology</i> (3); <i>Food Chemistry</i> (7); <i>Food Research International</i> (20); <i>International Journal of Food Science and Technology</i> (8); <i>Journal of the Brazilian Chemical Society</i> (1); <i>Journal of Essential Oil Research</i> (1); <i>Journal of Food Biochemistry</i> (1); <i>Journal of the Institute of Brewing</i> (3); <i>Journal of the Serbian Chemical Society</i> (1); <i>Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering</i> (4).			66	2	132
	- 3 труда поднесени за публикување во интернационални списанија без импакт фактор: <i>Journal of Agricultural and Plant Sciences</i> (3).			3	1	3
25.	Рецензент на научен проект			6	4	24
	ВКУПНО					460,5

Ред. бр.	СТРУЧНО - АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ И ОРГАНИЗАЦИОНО РАЗВОЈНА ДЕЈНОСТ	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Книга/учебник	2	10			20
13.	Учесник во научен проект (максимум во три проекта)	1	5			5
18.	Изготвување на извештаи од анализи	150	0,1			15
27.	Член на универзитетски тела	3	5			15
28.	Член на факултетски орган, комисија	3	2			6
30.	Класен раководител, согласно со Кредит -трансфер системот - ЕКТС (за четири години)	1	4			4
	ВКУПНО					65
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					565,5

РЕЦЕНЗИЈА**НА РАКОПИСОТ „ХИРУРШКА ПРОПЕДЕВТИКА“ ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р
АНДРЕЈА АРСОВСКИ, ДОЦ. Д-Р КОНСТАНТИН МИТЕВ, ДОЦ. Д-Р АЛЕКСАНДАР
МИТЕВСКИ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ
ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.2002-247/27 од 234-тата редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки одржана на 3.12.2019 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. академик Живко Попов, член на МАНУ, вработен во Клиниката „Жан Митрев“ во Скопје,
  2. проф. д-р Ацо Димов, редовен професор, Медицински факултет при УКИМ,
  3. проф. д-р Игор Кафтанчиев, редовен професор, Медицински факултет при УКИМ.
- за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **ХИРУРШКА ПРОПЕДЕВТИКА** од проф. д-р Андреја Арсовски, доц. д-р Константин Митев и доц. д-р Александар Митевски, наменет за студентите од прв циклус на студии при Факултетот за медицински науки на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ**Општи податоци за ракописот:**

Наслов на учебникот : „Хируршка пропедевтика“ – учебник.

Наслов на предметот: Клиничко испитување 2, со неделен фонд на часови 2+2+1, предвиден за шести семестар, трета година, според студиската програма за Општа медицина на Факултетот за медицински науки кој носи 5 кредита.

Приложениот ракопис за рецензија е во согласност со Наставната програма и ја опфаќа наставната материја предвидена за студиската програма за која е наменет.

Податоци за обемот на ракописот

Ракописот е изложен во еден дел со 117 страници во В5 формат. Во склоп на текстот се вметнати слики и табели за поедноставно совладување на материјалот. Обемот и содржина ги задоволуваат критериумите според бројот на часови предвидени за предметот и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов

На Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип, како и на другите универзитети на кои има медицински студии, не е објавен ваков или сличен наслов. Затоа неспорен е придонесот на еден ваков вид на учебник за студентите кои во своите студиски програми го изучуваат предметот.

Краток опис на содржината

Ракописот обработува содржини кои се поставени во една наставна целина, при што се обработуваат одделни теми од клиничкото испитување на хируршкиот пациент кои се поделени во осум делови - поглавја.

Првиот дел насловен како Вовед го запознава студентот со основите на хирургијата и хируршката пропедевтика, ги опишува основните принципи на поставување на дијагноза и индикации за оперативно лекување. Секако, прави осврт на значењето на правилно земена медицинска анамнеза, ги опишува сите структурни делови на историјата на болеста и креирањето на медицинската историја. Во првиот дел се опишуваат и најчестите термини и постапки кои се користат во хирургијата и со кои студентите за прв пат ќе се сретнат.

Во вториот дел е направен осврт на клиничкото испитување на граден кош, дојка и тироидна жлезда. Прегледот на градниот кош започнува со детален опис на топографската анатомија, се задржува на анамезата, со осврт на симптомите и клиничкиот наод при преглед на градниот кош. На крај се претставени дополнителните рентгенолошки и ендоскопски иследувања специфични за болестите на градниот кош и белите дробови. Во овој дел се поместени деловте за дојката и тироидната жлезда.

Третиот дел е за клиничкото испитување на абдоменот. По топографскиот опис следува систематски пристап кон земањето на анамнестички податоци по оделни делови на дигестивниот тракт и абдоминалните органи. Понатаму е редоследот на типични симптоми при нормални и посебни патолошки состојби на абдоменот и опис на физикалниот преглед. На крај завршува со дополнителните иследувања од интерес на абдоминалната хирургија.

Во едно поглавје е сместен прегледот на урогениталниот систем со одредени карактеристики на прегледот кај мажи заради специфичните проблеми поврзани со гениталниот систем. Дадени се најчестите изрази кои се користат во урологијата и на крај е направен осврт на лабораториските и рендгенолошки иследувања.

Клиничко испитување во трауматологијата е петтиот дел. Во него се прави осврт на траумата на локомоторниот систем, се дефинираат најчестите промени при траума и се обработува пристапот кон пациентот. Образложени се најчестите дополнителни испитувања кои се користат. За подобра ориентација на студентите дадени се и неколку акроними за дијагноза и првичен третман на пациенти во трауматологијата.

Шестото поглавје е посветено на неврохирургијата. Претставени се најчестите симптоми кај пациентите од интерес во неврохирургијата, специфичностите на анамезата и физикалниот преглед. Направен е осврт и на современите дијагностички методи. Клиничкото испитување во васкуларната хирургија е претставено во седмото поглавје. Претставени се знаци и симптоми кои означуваат постоење на периферни васкуларни болести, како и прегледот и евалуацијата на пациентите.

Последното поглавје е наречено Дополнителни испитувања. Во овој дел е направен осврт на најчестите и најбазични испитувања кои се потребни за евалуација и дијагностика при преглед на еден пациент од интерес на хирургијата. Лабораториските иследувања се расчеленети до наједноставни примери и образложена е нивната примена и евалуација. Понатаму, во ова поглавје се претставени методите на медицинската визуелизација од најбазичните ултразвук и рентгенграфија, па сè до специфични контрастни методи и најсовремени рентгенграфски испитувања како магнетна резонанца и компјутеризирана томографија.

ЗАКЛУЧОК

Учебникот претставува значајно дело во кое наставните целини се елаборирани системски и прегледно, на лесен и разбирлив јазик, што е основен предуслов студентите лесно да ја следат, восприемаат и да ја разберат суштината на клиничкото испитување на хируршките пациенти кое претставува темел за понатамошно надградување. Секако, таа е еднакво корисна и за веќе дипломираните студенти како прирачник во секојдневната работа.

Имајќи го во предвид изнесеното, како и намената на овој ракопис, со задоволство му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати ракописот „Хируршка пропедевтика“

– учебник од авторите проф. д-р Андреја Арсовски, доц. д-р Константин Митев и доц. д-р Александар Митевски за објавување.

Рецензенти,

академик Живко Попов
проф. д-р Ацо Димов
проф. д-р Игор Кафтанџиев

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „ПРИМЕНА НА МЕТОДИ И ТЕХНИКИ ВО СИСТЕМИ”
ОД АВТОР ПРОФ. Д-Р ЕЛИЗАБЕТА МИТРЕВА, ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ
И БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 2102-34/6 од 218-та редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за туризам и бизнис логистика одржана на ден 22.1.2020 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. проф. д-р Марија Таковска, Економскиот институт, Скопје Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ - Скопје
2. проф. д-р Неда Петроска-Ангеловска, Економскиот институт, Скопје Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ - Скопје

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **ПРИМЕНА НА МЕТОДИ И ТЕХНИКИ ВО СИСТЕМИ** од автор проф. д-р Елизабета Митрева наменет за студентите од прв циклус на студии при Факултетот за туризам и бизнис логистика, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за туризам и бизнис логистика го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот ПРИМЕНА НА МЕТОДИ И ТЕХНИКИ ВО СИСТЕМИ е наменет главно за студентите од Факултетот за туризам и бизнис логистика. Предметот се изучува во седми семестар во четврта година и ја покрива наставната материја со оптовареност 2 (два) часа неделно т.е. 24 (дваесет и четири) часа по семестар.

Податоци за обем на ракописот. Проблематиката што е предмет на обработка е претставена во текст од вкупно 325 страници, од кои на 316 страници е претставен основниот текст, на 9 страници се поместени 215 релевантни библиографски единици, од монографски единици, периодични списанија, статии, извештаи и интернет страници, во најголем дел странска литература што ги покрива подрачјата што се третирали во трудот. За полесно совладување на изнесената проблематика, авторот дава голем број шеми (37), за се што може на сликовит начин да се претстави за полесно да се разбере и запамети од страна на читателот. Во ракописот има практични примери (50) од реални системи со цел да се види апликативната примена на методите и техниките кои даваат јасна претстава за соодветната тематика.

Обемот на трудот и неговата содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов. Учебникот е напишан на оригинален начин и во него е поместена теоријата на примена на методите и техниките во реални системи со посебен акцент на унапредувањето на процесите, производите и услугите. Авторот на учебникот прилично амбициозно нуди одговор на прашањата со кои се соочува современото деловно работење. Во овој учебник е нагласено значењето на управувањето со процесите како клучен фактор за освојување на купувачите, што значи континуирана потрага по најдобри технички, технолошки, маркетиншки и други унапредувања и подобрувања кои ќе ги произведат саканите резултати, а тоа е задоволството на потрошувачите, но и профит. Нагласена е потребата од континуирано подобрување на квалитетот на постоечките производи, услуги и процеси користејќи методи и техники за бездефектно работење како и оптимизацијата на деловните процеси и анализа на трошоците на квалитет.

Во овој учебник покрај презентираниите методи и техники за управување со процесите во рамките на организациите, се разработени примери за оценка на истите во реални услови.

Јазикот на кој е напишан овој учебник е јасен и разбирлив, а дефинициите на поимите во него се технички прецизни.

Краток опис на содржината

Учебникот „Примена на методи и техники во системи“ се состои од дванаесет тематски целини: 1. Различни менаџмент алатки и стратегии во управувањето со менаџмент системите; 2. Бреинсторминг (Brainstorming) менаџерска алатка за генерирање идеи; 3. Стратегијата на Шест Сигма филозофијата; 4. Методата Lean manufacturing (рационално производство); 5. Методологијата „Осум дисциплини“ (8D); 6. Problem solving (Решавање проблеми) методата; 7. Decision Tree (Дрво на одлучување) - модел на решавање на проблеми; 8. Методата 5 Why's (5 зошто); 9. Развој на функцијата на квалитетот - QFD (Quality Function Deployment) - Методологија; 10. Улогата на Бенчмаркинг стратегијата во опстојувањето на пазарот; 11. KAIZEN менаџерска филозофија за континуирано подобрување; 12. FMEA (Failure Mode Effects Analysis) анализата за начинот и влијанието на грешките. По секое поглавје се дадени практични примери од реални системи каде се анализира апликативноста на секоја од методите и техниките во реални услови.

Пред да ги истакнеме нашите оценки за трудот, како и предлогот, најнапред во скратена форма ќе ја презентираме неговата содржина.

Во првото поглавје од учебникот е опфатено значењето, улогата и потребата од примената на методите и техниките на квалитет во организациите. За да се има ефект од примената на истите е потребен нивен правилен избор и меѓусебна координација. Во изборот и примената влијаат голем број фактори од организационен и технички карактер, па зависно од проектирањето, односно организационото структурирање на системот за квалитет, може да се направи нивен правилен избор. Во ова поглавје се опфатени и разработени основните методи за подобрување на квалитетот во кои спаѓаат: концепти, техники, методи, студии, средства, односно сите напори насочени кон подобрувањето на квалитетот (Парето дијаграм, регресиона анализа, 5 Why, контролни карти, метода на причини и последици, студија на прецизност, точност и стабилност на процесот), според дефинираната политика, цели и одговорности на организацијата. Понатаму во поглавјето се опфатени врските меѓу оптимизацијата на вкупните трошоци на работа, реинженерингот на деловните процеси и важноста во управувањето на деловните процеси во организацијата.

Во второто поглавје авторот дава приказ на Бреинсторминг алатката. За авторот, тоа е алатка со која група луѓе се обидуваат да најдат решение за одреден проблем на начин што составуваат листа од спонтано настанати идеи. Според авторот, „Бурата од идеи“ е многу поволна за генерирање нови, оригинални и необични идеи и оваа техника многу често се користи, а посебно во бизнисот. Основната претпоставка е заснована на тоа дека различни поединци, со различни искуства и знаења, различно пристапуваат на даден проблем и дека идеите се хранат и надополнуваат една со друга. За авторот „Бурата на идеи“ често се користи заедно со „Дијаграмот на афинитет или сродност“ посебно во ситуации кога некое решение е нејасно или, пак, кога се сака да се постигне консензус во тимот, а се има голем број различни мислења за разгледување. „Дијаграмот на сродност“ се користи за поврзување на идеите и размислувањата.

Во третото поглавје авторот се осврнува на филозофијата на 6 сигма која не се однесува толку на бројот на дефекти на милион можности колку на примената на методологијата за систематско снижување на дисперзијата на процесот. Главната поента во ова поглавје е основниот концепт на шест сигма методологијата, според класичната шема на постојано усовршување и унапредување на квалитетот со примена на циклусот PDCA (Деминговиот циклус).

На проблематиката поврзана со методот на „Lean manufacturing“ или рационално производство или системски метод за отстранување на отпадот во рамките на системот за производство, авторот го посветил *четвртото поглавје* во учебникот. „Lean“ е ориентирана методологија кон клиентот и се употребува за постојано подобрување на секој процес преку елиминирање на отпадот (во сè што се прави), врз основа на идеите за континуирано подобрување и почит кон вработените.

Петтото поглавје од учебникот авторот го посветил на примената на методологијата 8Д или осум дисциплини (креирана од страна на автомобилската компанија Форд), со цел да им се помогне на тимовите во компаниите да се справат со контролата на квалитетот и прашањата поврзани со безбедноста на работата, како и да се изнајдат соодветни и трајни решенија за проблемите и да се спречи повторување на истите. Во ракописот се дадени осум дисциплини или осум чекори за решавање на проблемите. Оваа метода е високо ефективен научен пристап за решавање на хронични и повторливи проблеми.

Во шестото поглавје авторот го насочува фокусот на вниманието кон методата „Problem solving“ (Решавање проблеми) претставена преку чекори. Самиот процес на решавање на проблемот започнува од негово дефинирање, утврдување на причината, идентификување на приоритетите, како и избор на алтернативи за решението и нивно спроведување. Овој пристап користи тимска синергија и дава одлични упатства за да се идентификуваат основните причини за проблемот, спроведување на корективни и превентивни активности кои трајно ќе го отстранат проблемот.

Значајно внимание за моделот на решавање на проблеми или Decision Tree („Дрво на одлучување“) авторот посветил во *седмото поглавје*. Овде авторот го разработува овој модел кој се однесува на избор помеѓу повеќе алтернативни решенија на проблемот со проектирање можни исходи. Преку овој модел можат да се проектираат можните исходи и врз основа на нивното согледување се овозможува да се одлучи за одредена алтернатива.

Методата 5 Why's (5 зошто) е интерактивна метода на испитување која се користи за да се испитаат причинско-последичните односи кои лежат во основата на одреден проблем која авторот ја разработил во *осмото поглавје*. Авторот укажува на фактот дека примарна цел на техниката е да се утврди коренот на дефектот или проблемот со повторување на прашањето: „Зошто?“. Секој одговор претставува основа за следното прашање.

Познавање на методологијата - Развој на функцијата на квалитетот - QFD (Quality Function Deployment) е содржана во *деветтото поглавје* од учебникот. За авторот, имплементацијата на оваа филозофија се реализира преку градење „куќа на квалитет“, со цел да се даде слика за односот помеѓу барањата на купувачите, нивната претстава за квалитетот на производите и други податоци кои се однесуваат на конкурентите, а, пред сè, на вредноста на производот.

Во десеттото поглавје авторот ја разработува проблематиката на Бенчмаркингот, како стратегија за континуирано и одржливо унапредување на процесите, производите и услугите. Главна задача на Бенчмаркингот за авторот е учење врз основа на туѓи и позитивни искуства и прифаќање на тие искуства во остварливи стандарди - benchmarks, кои можат да се употребат за мерење на успешноста на работењето, како и за утврдување на напорот што треба да се вложи за да се надминат разликите во перформансите.

Каизен филозофијата е обработена во *единаесеттото поглавје*. За авторот Kaizen претставува континуирано подобрување на сите процеси во организацијата преку мали промени во кратки временски периоди вклучувајќи ги сите организациски членови без разлика на кое хиерархиско ниво се наоѓаат, без да се вршат големи капитални инвестиции.

Во последното *дванаесетто поглавје* е дадена методологијата на FMEA анализата како метода создадена за ги идентификува можните грешки кои можат да се јават во процесот или во производот, но пред тие да се случат. За авторот истата го фокусира вниманието на намалувањето на можноста за неуспех како и за зголемување на задоволството на купувачите. Примената на FMEA методата е со цел да се подобри квалитетот и главно се користи како превентивна мерка.

Посебно што треба да се истакне во ова наше мислење е дека после секое поглавје во учебникот следат практични примери од реалните системи каде студентите и читателите можат лесно и едноставно да ги разберат предложените методи и техники и да ја видат нивната апликативност во управувањето со процесите.

ЗАКЛУЧОК

Овој учебник претставува уште еден обид на авторот да претстави научен материјал со висок квалитет во кој се даваат можности за стекнување пошироки знаења од областа на управувањето со системите користејќи методи и техники за унапредување на процесите, производите и услугите.

Врз основа на изложеното, може да се заклучи дека предложениот ракопис за учебник по предметот Примена на методи и техники во системи е сосема во согласност со студиската програма и Наставниот план на Факултетот за туризам и бизнис логистика. Учебникот од педагошки и научен аспект го поседува потребното ниво соодветно за студентите на прв циклус студии. Според наши сознанија, ваков учебник кој по обемот и содржината на оригинален начин разработува примери и прашања и нуди решенија, што одговара на предвидената Наставна програма по предметот Примена на методи и техники во системи на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип не е објавен.

Согласно со ова, на Наставно-научниот совет на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип со задоволство му го препорачуваме учебникот „Примена на методи и техники во системи“ од авторот проф. д-р Елизабета Митрева да го прифати како РЕЦЕНЗИРАН УЧЕБНИК.

Место и датум,
Јануари, 2020

Рецензенти,

д-р Марија Таковска, професор,
Економскиот институт, Скопје
Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ - Скопје

д-р Неда Петроска-Ангеловска, професор,
Економскиот институт, Скопје,
Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ - Скопје

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ СО „МАКЕДОНЦИТЕ ВО РАМКИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ
МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ” ОД АВТОРИТЕ ДОЦ. Д-Р ВЕРИЦА ЈОСИМОВСКА
И ПРОФ. Д-Р ТОДОР ЧЕПРЕГАНОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. _____ од 141. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултет за образовни науки одржана на ден 30.1.2020 година избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. проф. д-р Ѓорѓи Чакарјаневски, редовен професор во пензија,
2. проф. д-р Кирил Цацков, редовен професор во пензија

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис за **скрипта Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни** од авторите доц. д-р Верица Јосимовска и проф. д-р Тодор Чепреганов, наменет за студентите од прв циклус на студии при Факултетот за образовни науки на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот. Скриптата „Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни“ е наменета за студентите од студиската програма Историја, кои го изучуваат предметот Македонците во рамките на Кралството СХС/Југославија, Бугарија и Грција (1919-1939), како задолжителен предмет во VII семестар, со неделен фонд на часови 2+2+1 со 6 кредита и е во согласност со Наставниот план и програма на Факултетот за образовни науки. Скриптата дава основни насоки во проучувањето на овој период.

Податоци за обемот ракописот. Ракописот е структурно среден според пропозициите, напишан на 80 страници, во формат А4, со фонт Arial 11. Прикажани се и повеќе илустрации, карти, табели, кои сликовито ја дополнуваат содржинската рамка. Обемот на содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов. Учебно помагало, скрипта, со ист или сличен наслов што обработува иста содржина на Универзитетот „Гоце Делчев“ досега не е објавен.

Краток опис на содржината: Содржински скриптата е претставена во 6 поглавја со наслови и поднаслови кои ја опфаќаат положбата на Македонците во рамките на балканските држави во периодот меѓу двете светски војни.

Првата глава со наслов **Версајска мировна конференција** ја прикажува работата на конференцијата и склучувањето на мировните договори со победените земји во војната. Особено е потенцирана моќта на големите сили, земји победнички, во содржината на мировните договори со кои се менува и политичката карта на Европа. Во посебен поднаслов е обработена меѓународната организација Друштво на народите, со нејзините програмски цели и активности во периодот меѓу двете светски војни.

Во втората глава, авторите го обработуваат македонското прашање на Париската мировна конференција и пред Друштвото на народите. Прикажани се ставовите на големите сили во врска со одредувањето на државно-правниот статус на Македонија. Посебно внимание е посветено на активностите на македонската емиграција која преку апели, писма, статии во печатот, која го брани правото на македонскиот народ на национално самоопределување, втемелено врз сознанието за постоењето на самостоен

културно-национален субјективитет.

Третата глава **Македонците во рамките на Кралството на СХС/Југославија** преку повеќе поднаслови ги прикажува општествено-економските прилики, политичките активности, просветните и здравствените состојби во делот на Македонија во рамките на Кралството на СХС/Југославија. Посебно е анализирана асимилаторската и денационализаторската политика на власта кон Македонците изразена преку образовниот процес, аграрните реформи, практикувањето на насилничка политика, прогонување на носителите на национални манифестации и ослободителни стремежи.

Четвртото поглавје обработува содржини кои се однесуваат на положбата на Македонците во делот на Македонија во рамките на Грција. И покрај притисокот на Друштвото на народите за остварување на правата на малцинствата, Македонците биле изложени на изразена асимилаторска и денационализаторска политика и непризнат национален идентитет, демографски промени, процес на обезличување, на бришење на с то што носи македонско-словенско обележје, имиња на реки, на планини, локални топоними, забрана за користење на македонскиот јазик и терор што го спроведувала грчката власт.

Петтата глава го опфаќа животот на Македонците и македонската емиграција во делот на Македонија во рамките на Бугарија. Македонската емиграција во Бугарија непосредно по војните се доживувала како раководен фактор на македонското националноослободително движење во целина, но со текот на времето се интегрирала во постојните политички и државни структури на бугарската држава. Бугарските државни фактори, користејќи го македонското прашање за своите државни и партиски интереси како и за ревизионистичките цели во однос на Македонија, го толерирала дејствувањето на ВМРО во границите на Бугарија, познато како „држава во држава“. Однесувањето на бугарската политика кон малцинските права на македонскиот народ (малцинство), во суштина, со ништо не се разликувала од односот на грчката и српската политика.

Последната тема која авторите ја обработуваат во ова учебно помагало е **Македонското националноослободително движење меѓу двете светски војни**. Војните и поделбата на Македонија создале нови услови и престојување на револуционерните сили во деловите на поделената земја. Македонското националноослободително движење доживеало тежок удар, разединето со различни концепции за иднината на Македонија, но често и инструмент во рацете на различни политички фактори.

На крајот од скриптата авторите приложиле и литература која е користена во изработка на овој ракопис и истовремено да послужи како дополнителна информација на студентите кои имаат желба за проширување на своите сознанија.

Вака концепираната содржина на ракописот нуди голема можност за користење на овој материјал не само од страна на студентите, туку и пошироко од страна на поширока читателска публика која покажува интерес во проучување на оваа проблематика.

ЗАКЛУЧОК

Скриптата со наслов „Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни“ од авторите доц. д-р Верица Јосимовска и проф. д-р Тодор Чепреганов, е напишана според програмската содржина и обемот на предметот за којшто е наменета. Авторите на овој труд применуваат современи начела и принципи и од методски и од методолошки аспект. Скриптата опфаќа научни и стручни содржини, кои со јасен и разбирлив стил ја обработуваат положбата и статусот на Македонците во периодот меѓу двете светски војни во деловите од Македонија во рамките на Кралството на СХС, Грција и Бугарија и на студентите им нудат солидна основа за понатамошни анализи, проучувања и критички став кон оваа проблематика.

Од горенаведеното Комисијата констатира дека скриптата ги задоволува основните критериуми за објавување во форма на рецензирана скрипта.

Поради тоа, како членови на Рецензентската комисија, со задоволство им предлагаме на членовите на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки да ја прифати позитивната рецензијата на ова учебно помагало-скрипта и ја одобри за

нејзино користење според Правилникот за издавачка дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Рецензенти,

д-р Горѓи Чакарјаневски, редовен професор, с.р.

д-р Кирил Цацков, редовен професор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ СО „МАКЕДОНЦИТЕ ВО РАМКИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ
МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ“ ОД АВТОРИТЕ ДОЦ. Д-Р ВЕРИЦА ЈОСИМОВСКА
И ПРОФ. Д-Р ТОДОР ЧЕПРЕГАНОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. _____ од 141 редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултет за образовни науки, одржана на ден 30.1.2020 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. проф. д-р Ѓорѓи Чакарјаневски, редовен професор во пензија и
2. проф. д-р Кирил Цацков, редовен професор во пензија

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **за практикум Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни** од авторите **доц. д-р Верица Јосимовска и проф. д-р Тодор Чепреганов**, наменет за студентите од прв циклус на студии при Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултет за образовни науки го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Предложениот ракопис „Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни“ како учебно помагало/практикум за објавување во електронска форма во е-библиотеката на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип е наменет за студентите од прв циклус на студии на студиската група Историја на Факултетот за образовни науки. Практикумот е концепиран согласно со Наставната програма за предметот Македонците во рамките на Кралството СХС/Југославија, Бугарија и Грција (1919-1939), како задолжителен предмет во VII семестар, со неделен фонд на часови 2+2+1 со 6 кредита и е во согласност со Наставниот план и програма на Факултетот за образовни науки.

Податоци за обемот ракописот: Ракописот има 35 страници, во формат А4, со фонт Arial 11. Според обемот по содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Краток опис на содржината: Практикумот се состои од 6 поглавја со наслови што соодествуваат со поглавјата од скриптата „Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни“ со што го олеснува следењето на понудениот материјал. Се наведуваат сите поглавјата кои ги содржи ракописот по редослед, како што е во ракописот, за секое поглавје се дава краток опис.

Во првото поглавје се поставени прашања и слики преку кои студентите ја анализираат повоена Европа, работата на Версајската конференција и политиката на големите сили, го толкуваат програмскиот пакет „14 точки“ и основните задачи на новата меѓународна организација Друштво на народите.

Во второто поглавје „Македонското прашање на Париската мировна конференција и пред Друштвото на народите“, понудени се текстови преку кои се изнесени барања, молби и писма на македонската емиграција од Швајцарија до Мировната конференција за решавање на македонското прашање. Во овој дел поместени се и прашања за активностите на македонската емиграција во Бугарија. Посебно место имаат прашањата кои се однесуваат на предлозите на големите сили за решавање на прашањето за државно-правниот статус на Македонија како и односот на балканските земји кон предлозите на големите сили.

Третото поглавје со наслов „Македонците во рамките на Кралството на СХС/Југославија“ преку прашања и табели се бара опис и анализа на општествено-економските прилики, аграрните реформи, политичките активности и начинот на спроведување на асимилаторската и денационализаторска политика на власта кон Македонците.

Четвртото поглавје ја обработува положбата на Македонците во делот на Македонија во рамките на Грција. Поставени се прашања за формите и методите со кои се служел грчкиот режим во негирањето на македонското малцинство, македонскиот јазик и теророт што го спроведувал да се обезличи македонскиот карактер на земјата.

Во петтото поглавје се предвидени прашања со кои се обработуваат положбата на Македонците и македонската емиграција во делот на Македонија во рамките на Бугарија, посебно организирањето на македонската емиграција, односот на бугарските власти кон македонските здруженија и начинот на кој ги контролирала. Од студентите се бара толкување на терминот „држава во држава“, односно анализа на широките овластувања над целокупниот општествено-политички и стопански живот на овие простори што ВМРО ги добила од бугарската власт.

Последниот дел опфаќа содржини кои бараат споредби и анализи на различни програмски цели и концепти во македонското националноослободително движење за иднината на Македонија во периодот меѓу двете светски војни.

Во делот Литература, се цитираат референците користени при изработката на овој ракопис, кои истовремено претставуваат и дополнителна информација за сите оние студенти кои имаат желба да ги прошират своите сознанија.

ЗАКЛУЧОК

Од горенаведеното може да се заклучи дека ракописот со наслов „Македонците во рамките на балканските земји меѓу двете светски војни“ од авторите доц. д-р Верица Јосимовска и проф. д-р Тодор Чепреганов е дидактички добро осмислен и концепиран, поглавјата и прашањата соодветствуваат со поглавјата од скриптата со ист наслов, што на студентите им овозможува полесно следење на материјалот.

Поради тоа, како членови на Рецензентската комисија, со задоволство им предлагаме на членовите на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки во Штип да го прифатат овој практикум за објавување како рецензиран електронски практикум во е-библиотеката на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Рецензенти

д-р Ѓорѓи Чакарјаневски, редовен професор, с.р.

д-р Кирил Цацков, редовен професор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ПРАКТИКУМ ПО КЛИНИЧКА КАРИОЛОГИЈА - 2
ОД АВТОРИТЕ ДОЦЕНТ Д-Р НАТАША ЛОНГУРОВА, РЕДОВЕН ПРОФЕСОР
Д-Р ИВОНА КОВАЧЕВСКА, АСИСТЕНТ Д-Р САНДРА АТАНАСОВА, АСИСТЕНТ
Д-Р ВЕРИЦА ТОНЕВА СТОЈМЕНОВ И Д-Р НАТАША АРСОВА ОД ФАКУЛТЕТ
ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.2002- 268/19 од 235 тата редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на ден 24.12.2019 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

1. **проф. д-р Лидија Поповска**, Стоматолошки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
2. **проф. д-р Вера Стојановска**, Стоматолошки факултет, Европски Универзитет во Скопје

за изготвување на извештај, рецензија за скрипта, на приложениот ракопис **ПРАКТИКУМ ПО КЛИНИЧКА КАРИОЛОГИЈА - 2** од доц. д-р Наташа Лонгурова, проф. д-р Ивона Ковачевска, асс. д-р Sandra Атанасова, асс. д-р Верица Тонева Стојменова и д-р Наташа Арсова наменет за студентите од Прв циклус на стручни студии, на студиската програма за Дентална медицина, Факултет за медицински науки, при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов **Практикум по клиничка кариологија - 2**, е предвиден како наставно помагало по предметот Клиничка кариологија 2, задолжителен предмет на студиската програма за Дентална медицина, со 2+4+1 неделен фонд на часови, 6 кредита и се слуша во седми семестар. Предложениот ракопис целосно содејствува со наставната програма и теоретските наставни содржини, кои се акредитирани за предметот Клиничка кариологија - 2.

Податоци за обемот ракописот: Предлог ракописот „Практикум по клиничка кариологија – 2“, е на 65 страници, категоризиран во дванаесет поглавја, со 37 нумерирани фотографии и плус останати слики и графички прикази за подобро и поедноставно прифаќање на наставните содржини. Приложениот ракопис во целост одговара според обемот на Наставната програма и ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Потребата од создавање на вакво учебно помагало – практикум е во релација со недостигот на соодветен наставен материјал, конкретно за студентите од академските студии по Дентална медицина. Имено, содржините се примарно дизајнирани за студентите по Дентална медицина и се со обем што одговара со квантумот на содржини кои треба да ги совладаат студентите на Дентална медицина по практичните клинички вежби од предметот Клиничка кариологија 2.

Краток опис на содржината:

Во поглавјето **Вовед**, авторите даваат краток осврт на целите, задачите на Клиничка кариологија – 2, како наука и ги навестуваат содржините кои понатаму се надоврзуваат во ракописот.

Првото поглавје се однесува на **Инлеи**, и во него авторите едноставно ги презентираат сите особини на инлеите кои претставуваат леени полнења или индиректни реставрации, кои се изработуваат по земениот отпечаток од испрепарирани кавитети на забите во устата.

Следното **Второ поглавје**, го елаборира индиректното прекривање на пулпата како еден од често употребуваните третмани кај длабокиот кариес. Со оваа постапка засегнатиот дентин над пулпата не се отстранува, туку се прекрива со медикамент кој ќе ја стимулира пулпата да го реминерализира деминерализираниот дентин и да формира репаративен дентин, односно се прави **Индиректно прекривање на пулпа**.

Во поглавјето **Директно прекривање на пулпа**, авторите се задржуваат на терапевските методи при отворањето, односно комуникацијата со пулпната комора која најчесто настанува како резултат на траума, односно фрактура на коронката, но, исто така, може да настане како последица на преголема препарација на забите при изработка на протетички надоместоци или поради намалената видливост на работното поле. До артифициелно отворање на пулпата може да дојде и во случаи на непретпазливост при отстранување на кариес. Комуникацијата најчесто настанува во пределот на роговите на пулпата.

Понатаму, во ракописот се надоврзуваат **Санирање на деструирани кавитети**, односно реконструкцијата на тврди забни ткива со индиректни реставрации кои најчесто се применуваат кај големи кариозни дефекти. Со нив се постигнува добра анатомо-морфолошка и функционална рехабилитација, а со примената на естетски материјали (композит, порцелан) се постигнува и посакуваниот естетски ефект.

Следното поглавје со наслов **Терапија и санација на депулпирани заби** ги опфаќа ендодонтски третирани заби каде е потребно е да се одреди дали постои индикација за поставување на колче или надградба и каква реставрација е индицирана.

Во поглавјата кои понатаму следуваат авторите ги презентираат терапевските протоколи и постапки при некариозните оштетувања на забите. **Третман на хиперсензитивни заби, Терапија на функционални оштетувања и Клинички третман на структурни аномалии на забите** се поглавја каде авторите ги објаснуваат сите содржини, постапки, протоколи, инструменти, методи и техники кои се потребни кај некариозните оштетувања на забите како што се структурните и функционални оштетувања и нивниот третман.

Во **Деветтата глава** авторите ја обработуваат **Реставрацијата со парапупларни колчиња**. Кога препарацијата е многу голема поради кариес или други причини, па преостаната забна структура е многу мала, тогаш се јавуваат потешкотии при постигнување на оптимална резистенција и ретенција. За таа цел можат да се искористат парапупларните колчиња кои го ретенираат реставративниот материјал.

Десетото поглавје се занимава со **Минимално инвазивни препарации, нивна терапија** што претставува нов пристап во современата стоматологија која има за цел да го зачува што е можно повеќе здравото забно ткиво. За таа цел, се направени модификации при третманот на малите кариозни лезии кои опфаќаат минимално инвазивни препарации. Во оваа група авторите даваат осврт на тунел препарација и слот препарација.

Единаесеттото поглавје ја обработува постапката преку која се отстрануваат различни дисколорации и дамки од површината на забите, притоа користејќи хемиски средства и се нарекува белење на забите. Оваа постапка резултира со осветлување на забот за неколку нијанси и, всушност, ги објаснува сите *Методи за белење на витални заби*.

Последната *Дванаесеттата глава* ги презентира литературните податоци, извори и цитати, кои авторите ги користеле при создавањето на ракописот за Практикумот.

Присуството на големиот број на слики, како и едноставниот стил на презентација на специфичната стручна материја на авторите во ракописот, овозможува на лесен, разбирлив и концизен начин да се совладаат и научат основните базични практични елементи, по предметот Клиничка кариологија - 2.

ЗАКЛУЧОК

Предложениот ракопис за *Практикум по Клиничка кариологија - 2*, на систематичен, едноставен и пристапен начин, ги елаборира практичните наставни единици кои на студентите од академски студии за Дентална медицина, ќе им овозможи лесно, концизно и едноставно совладување на практичните содржини по предметот Клиничка кариологија - 2. Содржините кои се опфатени во него ќе дадат голем придонес во текот на едукацијата и ќе обезбедат студентите по Дентална медицина да се здобијат со базични елементарни познавања по предметот Клиничка кариологија - 2, ќе биде нивен водич и ќе им ја олесни практичната работа на клиничките вежби по истиот предмет. Во него се предвидени сите практични содржини со кои се соочуваат студентите при работа во стоматолошка ординација.

Согласно нашиот презентирани Извештај, со задоволство му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати позитивно рецензирираниот ракопис со наслов *Практикум по Клиничка кариологија - 2* од доцент д-р Наташа Лонгурова, професор Ивона Ковачевска, асистент Сандра Атанасова, асистент Верица Тонева Стојменова и д-р Наташа Арсова како учебно помагало – *практикум*.

Место и датум,

Штип, јануари 2020 година.

Рецензенти,

проф. Д-р Лидија Поповска

проф. Д-р Вера Стојановска

РЕЦЕНЗИЈА

**НА ДОКТОРСКИОТ ТРУД СО НАСЛОВ „МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ
ЗА РАЗВОЈОТ НА ТУРИЗМОТ ВО РЕГИОНОТ НА ПРИЗРЕН ВО РЕПУБЛИКА
КОСОВО ОД КАНДИДАТОТ М-Р НАСЕР БРЕСА, НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ТУРИЗАМ
И БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 4 при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип на својата 24 седница одржана на 24.12.2019 година, донесе Одлука бр. 0206-880/4 од 24.12.2019 година, со која се формира Рецензентска комисија за оценка и одбрана на докторскиот труд со наслов: „Можности и перспективи за развојот на туризмот во регионот на Призрен во Република Косово“ од кандидатот м-р Насер Бреса во состав:

проф. д-р Златко Јаковлев, претседател,
проф. д-р Билјана Петревска, член,
проф. д-р Никола В. Димитров, член,
проф. д-р Никола Панов, екстерен ментор, член,
вон. проф. д-р Цане Котески, ментор, член.

Комисијата, во наведениот состав, по прегледувањето на докторскиот труд го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација е напишана на 251 страница и ги опфаќа следниве поглавја: Вовед, Коментар од користењето на научните методи во истражувањето, Географска положба на регионот и ресурси, Можности за развој на туризмот во регионот на Призрен, Стратешки аспекти на туристичката дејност, туристичка понуда и туристичка побарувачка, Резултати од истражувањето, Обработка и анализа на податоците, Анализа и дискусија, Препораки, Заклучок, Прилози, Литература и Анкетни прашалници.

Докторската дисертација е збогатена со 50 табели, 70 слики, 5 тематски карти, 7 графикони и 86 референци со користена литература, законска регулатива и интернет извори.

Во оваа дисертација се презентирани резултатите добиени од истражувањето на можностите и перспективите за развојот на туризмот во регионот на Призрен, од гледна точка на туризмот, угостителството, хотелиерството, културата, манифестациите, рекреацијата и спортот. Направено е истражување со користење на анкетен прашалник на 159 испитаника – домашни и странски туристи, кои го посетиле регионот на Призрен, од кои 159 се машки испитаници или 100%. Направени се, исто така, 53 интервјуа со жители од селата каде сите биле мажи 100%. Второто истражување и анкета кои се направени се однесуваат на 74 анкетирани менаџери, претприемачи во хотелиерството и угостителството, од кои 55 се мажи или 74% и 19 се жени или 25,7%. Во регионот на Призрен 74 објекта се регистрирани како хотели, од кои како хотели работат само 58 со 763 вработени во овој сектор во целиот регионот на Призрен.

Резултатите добиени од истражувањето ја потврдуваат основната хипотеза.

Призренскиот регион има голема вредност и квалитет на ниво на национални и меѓународни стандарди што обезбедуваат услови за развој на културниот, традиционалниот, спортскиот и здравствениот туризам. Квалитетот на понудените услуги позитивно да влијае врз одлуката за доаѓање и посета на туристите на регионот во Призрен.

Според добиените резултати од анкетата, претприемачите или сите туристички работници од секторот на туризам и угостителство од регионот на Призрен сметаат дека

сите туристички работници мораат да бидат едуцирани, иновативни и забавни за да ја обезбедат најдобрата можна услуга на гостите. Секој вработен го дава првиот впечаток за туристичкиот објект било да е хотел, ресторан, кафе бар, пицерија, па и самата туристичка дестинација. Тие се оние кои го дополнуваат впечатокот за дестинацијата. Многу е важно однесувањето на туристичките работници да биде на високо ниво бидејќи на тој начин туристите ќе сакаат повторно да го посетат овој регион. Човечкиот директен контакт претставува императив за враќањето на гостите во туристичката дестинација т.е. во туристичкиот регион на Призрен. Ако туристите стекнале добро искуство со туристичките работници, тоа ќе влијае на целокупната слика за нивниот престој во дестинацијата, а со тоа на потенцијалната желба за повторно враќање во таа туристичка дестинација. Исто така, претприемачите истакнуваат дека позитивниот однос на туристичките работници кон гостинот остава позитивен впечаток на гостите за туристичката дестинација и нејзините аниматорски содржини. Според собраните податоци, насмевката, љубезноста, професионалноста и стручноста на вработените влијаат врз целокупниот впечаток на гостите и се составен дел од личната одлука на домашните и странските гости да одлучат и повторно да го посетат регионот на Призрен.

Структура на трудот

Докторската дисертација со наслов: „Можности и перспективи за развојот на туризмот во регионот на Призрен во Република Косово“ од кандидатот м-р Насер Бреса е составена од: Вовед, Коментар од користењето на научните методи во истражувањето, Географска положба на регионот и ресурси, Можности за развој на туризмот во регионот на Призрен, Стратешки аспекти на туристичката дејност, туристичка понуда и туристичка побарувачка, Резултати од истражувањето, Обработка и анализа на податоците, Анализа и дискусија, Препораки, Заклучок, Прилози, Литература и Анкетни прашалници.

Работната хипотеза на оваа докторска дисертација се базира на разновидноста на туристичката понуда во регионот на Призрен која позитивно влијае врз донесувањето одлуки на туристите да дојдат и повторно да го посетат регионот на Призрен како туристичка дестинација. Токму од овие причини, истражувањата се спроведени во четири општини во регионот на Призрен, преку анкетирање на локалната туристичка понуда – претприемачите во туризмот и угостителството, од една страна, и туристичката побарувачка, т.е. туристите кои го посетиле регионот на Призрен како туристичка дестинација, од друга страна.

Во воведниот дел од докторската дисертација јасно се објаснети целта на трудот, хипотезите на истражувањето, методологијата на работа и план и структура на дисертацијата. Вториот дел е насловен како коментар од користењето на научните методи во истражувањето. Овде се објаснети квалитативниот и квантитативниот метод на истражување. Третиот дел содржи материјал поврзан со географската положба на регионот и неговите ресурси. Обработена е географската положба на регионот и е даден историско – хронолошки преглед, краток историско хронолошки преглед во регионот на Призрен, Општина Призрен, Општина Сува Река, Општина Драгаш и Општина Мамуша. Исто така, обработена е и сообраќајната инфраструктура во регионот на Призрен со посебен осврт на железничкиот сообраќај. Во четвртиот дел на дисертацијата дадени се резултатите за можностите за развој на туризмот во регионот на Призрен, каде е дадено културното и историското наследство во општините: Призрен, Сува Река, Драгаш и Мамуша, дадени се и сместувачките капацитети, планинските ресурси за развој на туризмот на Шар Планина, планинскиот туризам / вредноста и угостителството во општините: Призрен, Сува Река, Драгаш и Мамуша. Обработени се и природните резервати во националниот парк „Шар Планина“.

Петтиот дел од дисертацијата ги опфаќа темите поврзани со стратешките аспекти на туристичката дејност, стратегија за развој на туризмот во регионот на Призрен, законските прописи, институционалната поддршка и институции и подобрување на работата на јавните институции. Шестиот дел од дисертацијата е насловен како туристичка понуда и туристичка побарувачка. Во седмиот дел од дисертацијата дадени се резултатите од истражувањето, преку обработка и анализа на податоците. Во осмиот дел од дисертацијата дадена е анализа и дискусија на податоците. Во Препораки дадени се главни насоки за развојот на туризмот во регионот на Призрен. Во Заклучокот сублимирани се главните резултати кои кандидатот ги осознава во текот на научноистражувачкиот процес како резултат на спроведените канцелариски и теренски истражувања и анкетирањето на туристите и претприемачите од секторот туризам во регионот на Призрен. Претпоследното поглавје Прилози се однесува на детални табели поврзани со истражувањата од регионот на Призрен. Последното поглавје се однесува на цитираната литература која е користена во оформувањето на докторската дисертација.

Оценка на кандидатот

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатот м-р Насер Бреса има завидни резултати за време на своето формално образование на прв и втор циклус на студии и покажа интерес да го работи докторскиот труд со цел да даде детален приказ за потребата од проектирање на стратегија за развој на туризмот на Република Косово со осврт на регионот Призрен. Преку овој докторски труд на кандидатот м-р Насер Бреса, ќе се даде значаен придонес за збогатување на стручното - теоретското и практично проучување, како и унапредување на квалитетот на работењето кој претставува предуслов за успешна бизнис перспектива на косовскиот туристички бизнис. Кандидатот м-р Насер Бреса пред одбраната на докторскиот труд „Можности и перспективи за развојот на туризмот во регионот на Призрен во Република Косово“, ги има објавено следните рецензирани истражувачки трудови:

1. Bresa, N., Koteski, C., Dimitrov, N., Jakovlev Z. (2018). „RURAL TOURISM AND ITS DEEOPMENT IN PRIZREN AREA”, International scientific refereed online journal with impact factor, ISSN 2367-5721, journal home page: www.sociobrain.com, ISSUE 41, januari 2018, pp. 145-150.
2. Bresa, N., Koteski, C., Dimitrov, N.(2017). TOURISM RESEARCH METHODS IN PRIZREN, First International Scientific Conference, challenges of tourism and business logistics in the 21st century »ISCTBL 2017« Gevgelija, October 24-25, 2017, pp. 162-169.
3. Bresa, N., Jakovlev, Z.(2017). TOURISM DEVELOPMENDS IN PRIZREN, First International Scientific Conference, challenges of tourism and business logistics in the 21st century »ISCTBL 2017« Gevgelija, October 24-25, 2017, pp. 236-245.
4. Bresa, N.(2016). Trofta (salmotrutto) dhe mikroflora bakteriale ne regionin e Mitrovices gjate luftes ne Kosove- 1998-1999, fourth international Conference on: „Interdisciplinary Studies”, 11 June 2016, Tirana- Bialustok (Poland), ISBN: 978-9928-214-21-8, pp. 157-162.
5. Bresa, M.,N., Ferati, H., F.(2015). BIODIVERSITETI (RENDESIA E TRAJTIMIT TE TIJ NE SHKOLLA), Institut za naucna istrazivanja I razvoj, International Scientific journal- Ulcinj - Crna Gora, No.7, 2015, pp.515-522.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Рецензентската комисија, од досега изнесеното, констатира дека докторската дисертација со наслов „Можности и перспективи за развојот на туризмот во регионот на Призрен во Република Косово“ од кандидатот м-р Насер Бреса претставува самостоен и оригинален научен труд изработен во согласност со позитивните законски прописи и правилниците за изработка на докторски труд на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Презентираниот материјал во докторската дисертација и спроведените истражувања на кои се темелат заклучните согледувања и препораките од кандидатот, го отсликува современиот пристап во создавањето на научните дела во доменот на туризмот и угостителството што воедно претставува придонес во науката и практичната применливост во оваа сфера.

Во согласност со горенаведеното, Комисијата има особена чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да ја прифати позитивната рецензија на докторската дисертација „Можности и перспективи за развојот на туризмот во регионот на Призрен во Република Косово“ од кандидатот м-р Насер Бреса и да му овозможи на кандидатот јавна одбрана на истата.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

проф. д-р Златко Јаковлев, претседател, с.р.

проф. д-р Билјана Петревска, член, с.р.

проф. д-р Никола В. Димитров, член, с.р.

проф. д-р Никола Панов, екстерен ментор, член, с.р.

вон. проф. д-р Цане Котески, ментор, член, с.р.